

*Viu*re SANT CUGAT *a*

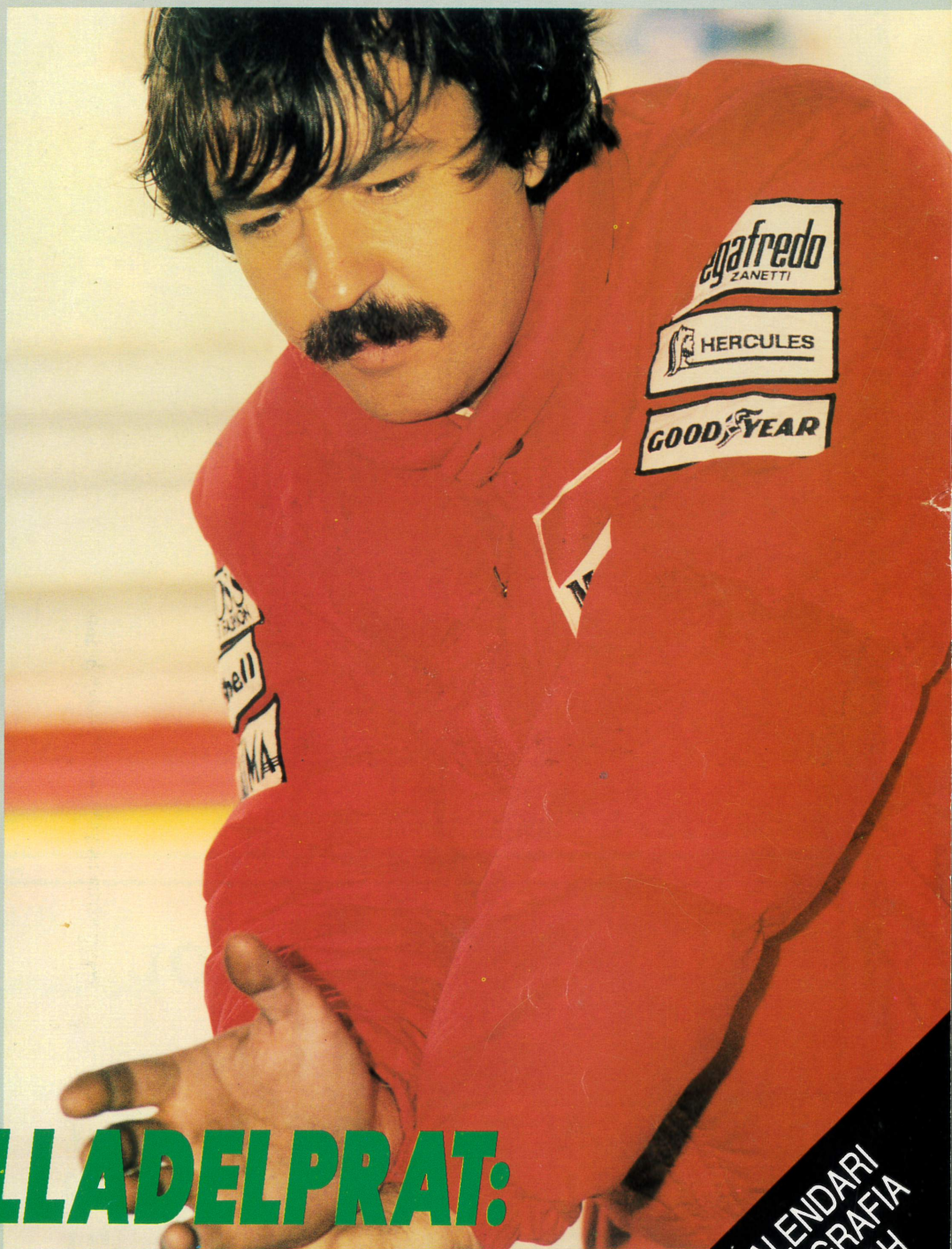
ABRIL
Nº 9
P.V.P. 195 Ptes.

- **El socialisme del 2.000 costa d'entendre.**

- **Fa 50 anys que va acabar la guerra civil a Sant Cugat.**

- **Alfred Molinas ens parla d'economia.**

- **Samaranch visita el Centre d'Alt Rendiment.**

JOAN VILADELPAT:

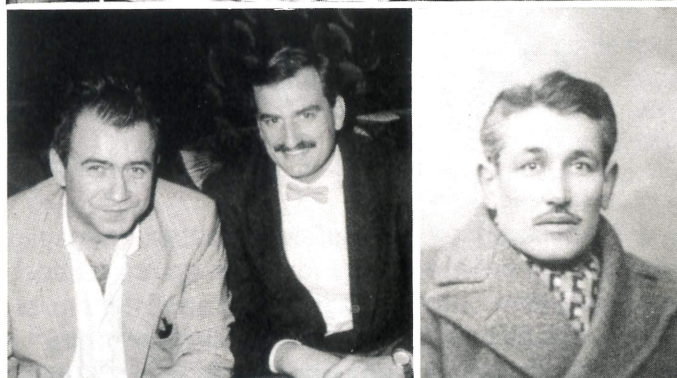
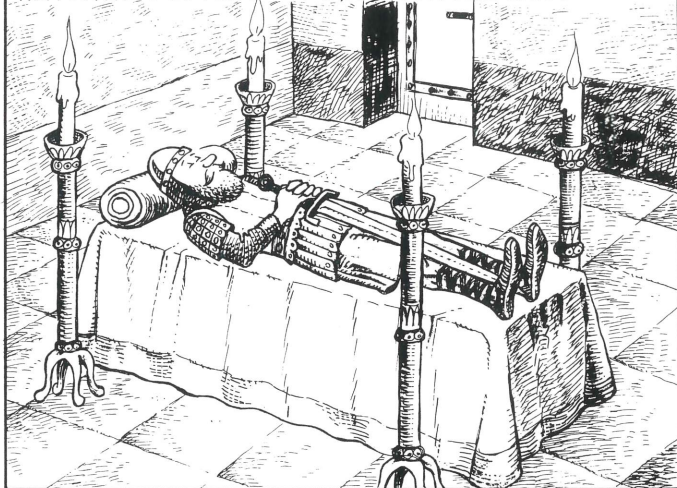
Ferrari en mans d'un Santcugatenc

INCLOU CALENDARI
INEDIT I LITOGRAFIA
DE DOMENECH
FITA

Sumari

- 4 **Editorial**
- 5 **Entitats**
Rialles
- Política**
- 8 El socialisme del 2.000 costa d'entendre
- 11 Constitució dels Consells de districte
- 13 **Còmic**
- 14 **El personatge**
Joan Villadelprat
- 18 **Internacional**
La capa d'ozó: buscant els pares dels forats
- 19 **El 92**
El president del C.O.I. visita el Centre d'Alt Rendiment
- 20 **En aquest temps, en aquest país...**
La guerra de les TV
- Sant Cugat es mou**
- 24 La gran festa del còmic
- 26 El carnestoltes també va passar per Sant Cugat
- 27 Festa popular de la ràdio
- 28 **El meu carrer:**
Santa Maria
- 35 **La història**
Fa cinquanta anys que va acabar la Guerra Civil a Sant Cugat (1)
- 40 **Economia**
Alfred Molinas president del Foment del Treball
- 41 **Ecologia**
El paisatge de Sant Cugat (1)
- L'art**
- 46 Marià Fortuny, un artista inclassificable
- 47 Les nostres sales
- 48 **Música**
XIVè aniversari de la Coral Sant Cugat
- 50 **Teatre**
Fila zero de la Unió
- 52 **Cinema**
- 54 **L'esport**
U.E.S.C.: La unió fa la força
- 56 **Gastronomia:**
Casablanca
- 58 **La salut**

EN MORIR EL REI VÍTIZA L'ANY 710, ELS VISIGOTS ES DIVIDIREN ENTRE DOS ASPIRANTS, AQUILA I RODERIC.

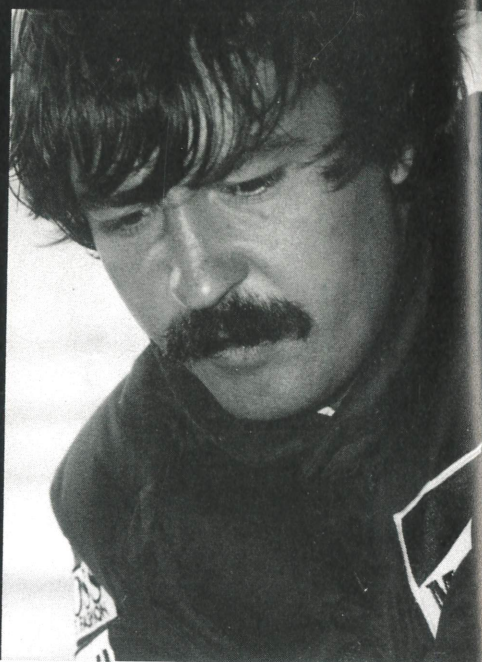
Editor: Ramon Grau.
Director: Xavier Fornells.
Equip de redacció: Nacho Orovio i Susanna Griso.
Fotocomposició: Neus Artigas.
Assessora lingüística: Àngels Ballarà.
Fotografia: Joan Llamas, Carles Cabanas i Joël Marc.
Foto portada: Vinyes (cedida per la família Villadelprat).

Col.laboradors:

Local: David Casas i Rogeli Pedró. **Internacional:** Joan Santamaria i Jordi Roigé. **Pensament:** Victòria Camps. **Llibres:** Ferran Meler. **Economia:** Josep Sales. **Ciència:** Joan Rovira. **Comunicació:** J.M.Figuera. **Art:** Joan Puche, Verónica Palomas, Fèlix Fanés i Doris Leussler. **Tradicions:** Joan Tortosa, Pere Pahissa. **Història:** Eugenio Borao. **Ecologia:** Jaume Busquets.
Ensenyament: Sílvia Martí. **Còmic:** Joan G. Rovira. **Salut:** E. Fonseca. **Cinema:** Mike Ribalta. **Teatre:** Eduard Riquer i Maribel Valls. **Música:** Carme Talleda.
Esports: Carme Reverte. **Gastronomia:** Pep Blanes.

Publicitat: Ivanna Julbe
 Ramon Grau Publicitat, S.A.
 08190 Sant Cugat del Vallès
 Tel. 674 86 61

Correspondència: Ap. correus, 224
 08190 Sant Cugat
Impressió: B2/C
D.L.: B- 4733-87

NOTA:

Les opinions expresades pels col.laboradors dels diversos articles de la nostra revista no coincideixen necessàriament amb l'opinió de VIURE A SANT CUGAT.

CARTES AL DIRECTOR:

A partir del proper número obrim aquesta secció. Tots aquells lectors que desitgin expressar la seva opinió ho podran fer. L'espai no podrà superar les 25 ratlles escrites a doble espai. No es publicaran les cartes sense signatura. Adreça els seu escrits a l'apartat de correus número 224 de Sant Cugat del Vallès.

Editorial

Un maniqueisme estèril

Fa massa temps que Catalunya pateix un maniqueisme estèril que s'ha instal·lat com una catifa de verdet damunt el nostre territori. No estem en contra del bipartidisme polític. En un país normalitzat és una fórmula tan bona com qualsevol altra, però aquest no és el nostre cas. Catalunya ha sofert tantes rebregades al llarg de la seva història, s'ha estat fent i desfent tantes vegades que ara, en aquesta oportunitat única -reordenació de l'estat espanyol, d'una banda, i construcció de l'espai europeu, d'altra-, no ens podem permetre el luxe de fer-nos la traveta els uns als altres. Ja fa massa temps que dura. Dóna la sensació de què els catalans no estem d'acord en allò que és essencial, allò que ens confereix caràcter de nació. Es vessen massa ambigüitats respecte a aquesta qüestió. Patim una guerra institucional que ens empobreix i ens avorreix. Un poder -la Generalitat- i un contrapoder -l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i les restes de la Corporació Metropolitana- que es resten mútuament forces i esforços. I de forces, ben segur que no ens en sobren pas. *Batalletes* entre dues televisions, entre dos diaris, entre dues associacions de municipis, etc. De vegades fan riure o potser... plorar. I des del centre de la península, tranquil·litat. El pacte cultural era un bon inici. Per què es va trencar? El *Mil·lenari*, que podia ser un magnífic element dinamitzador del nostre país, va mig coix, tal com hi anirà qualsevol iniciativa cultural no consensuada. No pot ser!

Falta molt encara per a bastir Catalunya, li falta molt per arribar a ser *rica i plena*. El nostre bon amic lector es preguntarà per què des d'una revista local ens preocupem d'aquests temes. Sant Cugat, ho hem comentat en altres editorials, és una peça clau en l'eix de revitalització de Catalunya. Seria magnífic que el nostre poble donés exemple i trenqués la inèrcia dominant. Fóra possible que govern i oposició municipals comencessin a espolsar-se el verdet?

VIURE A SANT CUGAT es compromet a treballar en aquest sentit.

FA CINQUANTA ANYS QUE VA ACABAR LA GUERRA CIVIL A SANT CUGAT (I)

Amb motiu del cinquantenari del final de la Guerra Civil Espanyola a Sant Cugat que va tenir lloc el 26 de gener passat, "Viure a Sant Cugat" ha preparat un sèrie d'entrevistes amb santcuga-

Ramon Mas és un santcugatenc que té grans amics i grans enemics, però per sobre de tot això és un home amb una vida plena d'anècdotes i impressions. És un romàntic de la història, la qual ha cultivat amb espontaneïtat, i això li ha valgut els premis Maspons i Camarasa (1948), Institut de Ciències Econòmiques de Catalunya (1959), i Nova Terra (1970). Fins fa poc temps era un col·laborador de la secció de cooperativisme al diari "Avui".

Q uins records té com a hereu de Can Rull?

-Jo vaig néixer al Carrer de la Sort, nº 3. A casa meva en deien Can Rull i jo n'era l'hereu; a més, varen venir al món dos germans i una germana. Jo, igual que els meus germans, vaig sofrir bastant, car les economies eren escasses. Als pocs anys, jo amb part de la meva família vàrem marxar de Can Rull per desavinences familiars. Els meus germans, i jo, vàrem treballar a la terra ajudant al nostre pare, vàrem empendre noves terres i noves vinyes i van tornar a ser de les cases pageses que collien més vi,

tencs d'aquella època, de la mà de José Eugenio Borao. Amb això procurem que el cinquantenari de la guerra no passi per Sant Cugat sense deixar rastre.

José Eugenio Borao
Historiador

força cereals i patates. Van ser uns anys en què em vaig vincular molt amb els rabassaires, dels quals vaig arribar a ser el delegat comarcal del sindicat.

Què va passar a Sant Cugat el 19 de juliol?

- El dia 19 de juliol de 1936, malgrat que a Barcelona s'havien aixecat els militars, a Sant Cugat del Vallès quasi no es va notar, ni trànsit de gent armada, ni reunions dels ciutadans d'aquesta Vila. Però a la mateixa nit, totes les organitzacions, polítiques i sindicals, van reunir-se a la Sala Tadeo, (avui Galeries Sta. Maria), i van organitzar-se conjuntament per afrontar la situació, amb l'aportació d'homes de totes les organitzacions locals. Va fer-se així per afrontar la situació. La representació es va fer, de comú acord, segons la importància dels seus associats.

Allà hi érem presents el que després seria batlle, company Magí Bartró -que era membre del Centre Republicà Federal, i del Sindicat de la Unió de Rabassaires, que eren les dues agrupacions més nombroses-, i jo mateix, que era el Jutge Municipal votat el 1932, així com d'altres components de l'Ajuntament socis

del Centre republicà federal, la Unió de Rabassaires, Acció Catalana, CNT, UGT. i POUM.

El dia 20 de juliol, va començar a sortir al carrer la gent armada, sense control del Comitè Local organitzat. Així, per exemple, un home foraster que vivia a l'Endavallada va posar-se, pistola a la mà, al mig dels Quatre Cantons, o sia al creuement de les carreteres, i en preguntar-li jo, el jutge, quin era el motiu d'estar allà armat va respondre en castellà: "Soy de la CNT, y estoy aquí para controlar a los fachas que intentan escapar de Barcelona". Jo, davant d'aquesta resposta, li vaig preguntar: "I com sabreu si són fatxes o no?" Va respondre: "por los documentos que lleven". Això demostrava que, malgrat tota la bona voluntat, no hi havia una organització efectiva.

D'altra banda, ofegada la rebel·lió a Barcelona, aquesta va començar a procurar i reformar l'autoritat i les competències locals a tots els cercles. I mentre es feia aquesta organització, tant de caràcter social com econòmic, van començar a venir amb automòbils requisats a gent de Terrassa, de Sabadell i de Barcelona que començaven a operar pel

seu compte i a emportar-se algu cap a la Rabassada i fer foc al Monestir. En veure això, els de l'Ajuntament, i jo mateix com a jutge, vàrem tenir una reunió popular a la Sala Tadeo, a on es van denunciar aquests fets, i es va acordar fer una milícia constant, dia i nit, de 12 a 20 homes, que vigilarien i farien foragitar els malfactors que sense cap classe d'autoritat venien per robar, matar i destruir persones i edificis de qui deien que eren feixistes.

De seguida es va saber que es cremava el Monestir, em varen telefonar a Barcelona, on jo estava, vaig venir ràpidament a Sant Cugat i, amb 40 homes armats, vàrem foragitar aquells individus armats de Cerdanyola i Ripollet, que després de cremar les esglésies d'aquestes viles, van venir per cremar el Monestir, encara que sols van poder cremar l'altar Major i el Capitoli, on hi havia les escultures del Sant i el Crist Major. Havent arribat jo i a toc de corneta d'en Narcís Riba, vàrem reunir-nos uns 40 homes armats i vàrem foragitar els 11 incendiariis murcians treballadors de l'Uralita de Cerdanyola i Ripollet on havien proclamat el denominat Comunisme Llibertari, la major part analfabets i irresponsables, que ni sabien què significaven aquelles paraules.

« Jo i 40 homes armats vam foragitar als 11 incendiariis que volien cremar el monestir »

El Monestir es va netejar. Va habilitar-se, car sols, com hem dit, varen cremar l'Altar major i el Capitoli; aquest, dintre del Claustre, al peu de la porta que porta a l'Església. Temps després es va arrenjar i netejar tota la brutícia acumulada. En una altra reunió, que vaig tenir amb l'alcalde, per tal de vetllar per la conservació del Monestir, es va acordar la següent disposició: 1.- Cedir temporalment, i durant la guerra, fent-lo responsable de la conservació del Monestir de Sant Cugat, al Sindicat Agrícola vitícola

1. Equip del SANT CUGAT, l'any 1921.

El cinquè per l'esquerra, a la fila de darrera, és en Ramon Mas. A la seva esquerra es troba Anton Ventós, el jugador més destacat de l'equip, que va arribar a 1a. divisió.

de Sant Cugat; 2.- Cedir, per tal de vetllar per aquest edifici, el convent de les Monges franciscanes, i fer servir la cuina i el menjador per tots els indigents refugiats de Madrid, Barcelona i altres províncies, per tal de solucionar la fam de dones i infants que venien de diversos indrets demanant ésser atesos per les autoritats locals.

Hem de manifestar, que vista la situació de desordre i de manca d'autoritat, jo mateix vaig anar en persona al Convent de les Franciscanes a dir-los-hi que perillava l'edifici, i llurs vides, car passant per la carretera de Barcelona a Sant Cugat vaig veure dues monges, i una nena de 6 anys, assassinades, damunt un marge, al peu d'una olivera sobre Sant Genís dels Agudells. Vaig anar a cercar la camioneta nova de marca UNIC, a la Plana de l'Hospital, junt amb el germà petit de Can Prats que guiava el vehicle, vàrem anar cap al convent de les monges Franciscanes, i allà les vaig convidar a prendre les seves pertinences i portar-les a l'estació, vestides de civil. Agafant el tren elèctric, anaven cada una a casa seva, sense que trobessin cap obstacle de res. Hi havia dues monges que una era de Bilbao i l'altra era de Lareche. Vàrem convenir que aquestes dues anirien al Convent de les Monges Vetlladores, i que l'Ajuntament els pagaria 5 pts. per dia i per

nit de vetllar malalts, i que la casa que les necessitessin, els pagarien 5 pts més car eren moltes cases que les damanaven, perquè no hi havia altra assistència pels malalts. Tant les dues de fora, com les altres, a la meua tornada de l'exili l'any 1970 van confirmar-me que no els havia passat res a cap.

« On avui hi ha el camp de golf s'hi va instal·lar el primer camp d'instrucció militar »

Cal pensar una cosa essencial. Estàvem al mig d'un cercle que dominaven els incontrolats, o sia els individus que obraven pel seu compte i benefici. A Barcelona, per les barriades, quatre d'aquests eren els amos i feien tota classe de desordres, fins als fets de Maig de 1937, que el Govern va decidir infrintar-s'hi, i això es va acabar amb el pretès assalt a la Telefònica.

Quines altres eventualitats de la guerra recorda?

- Aquí a Sant Cugat del Vallès es va construir el primer camp d'instrucció militar a Can Mora, on avui hi ha el camp esportiu de Golf. Per cert que aquesta entitat, a les ordres del Govern Republicà, va ésser intentat

d'assaltar pels individus del POUM local, els qui als van ésser detinguts i portats a la presó militar de Molins de Rei. La meua intervenció com a jutge, va fer que fossin deslliurats, a condició d'ésser mobilitzats i portats al front.

Total, degut a la serenitat del poble i de la gran majoria dels ciutadans de St. Cugat, sols hi va haver quatre víctimes de la barbarie, com a resultat de l'aixecada del franquisme i la venjança contra d'ells, que cercaven els pobles. Gent vinguda de Cerdanyola, treballadors de la fàbrica d'Uralita, on no hi havia cap fill de Cerdanyola, tots ells originaris de Múrcia, i analfabets, que havien incendiat les esglésies de Cerdanyola i Ripollet, són els qui van venir a incendiar el Monestir de S. Cugat.

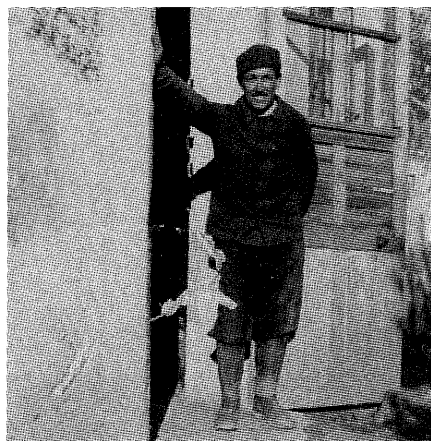
Un bon dia, després d'aquests fets, varen intentar venir a Sant Cugat, al Sindicat Cooperatiu Agrícola, amb tres camionetes, amb 6 bocois cada una, per emportar-se el vi que deien que els pertanyia, perquè provenia aquest vi dels pagesos que tenien les vinyes a les propietats de Can Fatxó dels Hurons, Can Fatxó dels Xiprers, Can Costa, el Castell de Cerdanyola, i Can Codonyés. Va telefonar-me la meua esposa Eulàlia a la Generalitat, i corrent vaig venir a Sant Cugat, on vaig trobar les camionetes, i uns individus la professió dels quals era, segons van dir, l'un barber i els altres manobres i obrers de la fàbrica d'Uralita.

En arribar jo ja vaig trobar els pagesos armats a les ordres del meu germà Ignasi que, sense dir paraules a ningú, es passejaven armats de dos en dos, al voltant del Celler Cooperatiu, a banda i banda de les tres camionetes, amb el meu germà Ignasi com a capdavanter i amb la consigna, que al primer tret de pistola o de fusell que sentissin a dins les oficines, on havia entrat el cap d'aquests incontrolats, desapareixin als dos individus que hi havia damunt la cabina amb una metralledora, que s'havien emportat de les casernes de Sant Andreu, el dia de l'aixecament franquista.

Amb aquestes consignes donades pel meu germà Ignasi, i veient que hi havia una quarantena d'homes ar-

mats, contra sis o set que venien amb les camionetes, a dintre el Celler Cooperatiu, i els raonaments del cap que tenien els de Cerdanyola, i que tots parlaven el castellà, jo els vaig contestar: "Podeu donar tots els arguments que us plagui, podeu dir que el vi d'aquestes propietats són del terme de Cerdanyola, podeu dir que us pertany a vosaltres que heu proclamat el Comunisme Llibertari; però no podeu dir, ni que hagi plantat les vinyes, ni que les hàgiu treballat, ni que hàgiu fet cap feina, ni que hàgiu suat treballant-hi, ni poder-les, ni cavar-les, ni llaurar-les, ni fer el solfat, ni collir els raïms, ni fer el vi a aquest celler, perquè tot el treball l'hem fet nosaltres, i defensarem aquest treball amb les dents i les ungles tant si voleu com si no, que la raó nostre és més forta que totes les metralladores, i que totes les armes que porteu a sobre. Podeu dir el que vulgueu, si us heu apoderat del que no és vostre a Cerdanyola i Ripollet, aquí a Sant Cugat els pagesos Rabassaires us diem: "Podeu parlar i ameneçar tant com vulgueu, però de vi no us n'emportareu a la força ni una gota, car nosaltres l'hem creat, l'hem cuidat, i l'hem recollit amb suades solament de nosaltres. Ni una paraula més". El responsable d'ells va restar paralitzat en sentir aquestes paraules. Solament va dir: "Això ja ho veurem", en castellà. Van sortir tots i van agafar la carretera, directament cap a Cerdanyola. No vàrem veure'ls més.

A Sant Cugat, no es va atemptar contra la vida de cap propietari de

2. Ramon Mas, vestit amb l'uniforme del "maquis", als anys 40.

« Un cenetista, pistola en ma controlava el pas dels fatxes pels quatre cantons »

terres. Els pagesos Rabassaires no són gent irresponsable. Els qui van saber agrupar-se per construir el Celler Cooperatiu Agrícola, els que van pagar i ajudar a construir la Unió Santcugatenc, aquests pagesos que d'aquí la Unió va sortir la veu de la Vaga General dels Rabassaires de Catalunya, reunits des de la Unió fins a l'era de Can Matas, sabien que eren fills del poble, i no pot mai honorar el poble on és nascut aquell que és capaç d'assassinar a un adversari sense defensa.

Com s'organitzava la producció agrícola abans de la guerra?

- A Sant Cugat del Vallès, la seva principal economia era l'agricultura. Les organitzacions agrícoles eren: el Sindicat Agrícola, amb la Caixa Rural de Sant Medir, que tenia dues màquines de batre, dos brabans, i el Celler Cooperatiu amb la corresponent maquinària, i les Tines per a la vinificació. Aquest es va fundar l'any 1921. Els socis fundadors van ésser petits propietaris, la majoria dels quals eren també Rabassaires, i arrendataris.

En la construcció del Celler Cooperatiu Agrícola a Sant Cugat del Vallès no van voler contribuir-hi, ni per fer-se soci, cap gran propietari dels 25 que hi havia entre els termes de Sant Cugat i Cerdanyola, car el terme de Sant Cugat arribava fins a les portes de Rubí, mentre que el de Cerdanyola arribava fins el torrent de sota la Bòbila Campmany de la carretera de Cerdanyola. És clar que els pagesos el que els interessava era tenir terres ben a prop de casa seva, i així véiem que els pagesos de Rubí, que sense tenir en compte que el terme municipal arribava fins al torrent de les Escoles Ribas, cultivaven part de les hissendes de Can Cabassa, de Can Ametller, de Can Sant Joan i d'altres. En una reunió a Rubí es va acordar que es consideraria terme municipal agrícola, tot el que era treballat pels pagesos de

cada localitat. I no va haver-hi contradiccions.

Quines col·lectivitats agràries van haver-hi?

- A Cerdanyola i Ripollet van arribar a col·lectivitzar l'aviram, les gallines, conills i oques, així com els cavalls i mules per al treball. L'amuntegament, la manca d'higiene i la depauperació, van portar la malaltia i la pesta, i llavors van voler tornar-los a donar als pagesos que van rebutjar d'acceptar-los, perquè estaven malalts i a més no eren els seus propis.

A Sant Cugat hi havia 452 cases de pagesos, petits conrreadors amb terres pròpies, terres a rabassa morta i a arrendament. Hi havia també 23 propietaris de terres que les cultivaven els pagesos sense terra o amb poca extensió, per emplear-hi els seus braços i els dels seus fills.

La CNT de Sant Cugat, aliada a la de Cerdanyola, va intentar, al començament de la Guerra Civil, d'apoderar-se de totes les terres de les propietats com de: Can Fatjó dels Orons, Can Fatjó dels Xiprers, Castell de Cerdanyola, i Can Costa, cosa que pretenien, com a jornalers d'aquestes propietats, fer-se amos de vinyes, terres i collites de llurs Rabassaires que els cultivaven. Aquesta diferència es va haver de resoldre. Ells volien col·lectivitzar a la força, fer com Cerdanyola i Ripollet, col·lectivitzar tots els pagesos. Però a Sant Cugat, al revés que Cerdanyola i Ripollet, el 90% dels pagesos eren petits propietaris, que treballaven ells les terres; altres eren Rabassaires que havien plantat les vinyes pel seu compte, i volien treballar per ells, sense anar a cobrar jornals, i que així treballaven amb més ganes, i no eren manats per ningú.

En una Reunió General tinguda a la Sala de Can Tadeo, es van adoptar uns primers criteris: 1.- Davant d'una guerra civil imposada al poble pels militars revoltats, calia treballar més que mai per tal d'assegurar la manutenció de tots els ciutadans, tant els mobilitzats, com tota la rera-guarda disposada a treballar. 2.- Per això es va acordar, no deixar ni un tros de terra erma en cap dels indrets del terme i distribuir-la als seus sol·licitadors, en primer lloc als pa-

gesos que n'eren necessitats i després a tots els altres que volien treballar-la.

Això, amb 10 dies, per la comissió nomenada amb aquest fi, fou repartida la terra amb les següents condicions: 1.- Que tot aquell que volia ésser dins de la col·lectivitat podia anar-hi voluntàriament, i que totes les terres que tenia llur propietari, que eren treballades pels jornalers, restaven a mans de la col·lectivitat. 2.- Que el lloc de terra era cedit, durant els temps que durés la guerra

«Per fer front a la guerra, els pagesos de Sant Cugat vam decidir no deixar un pam de terra erma»

civil, sense altre motiu que fer-la produir, per tal d'ajudar a l'abastiment de l'exèrcit i de tota la població.

3.- Que no s'haurien de pagar arrendaments, ni contribucions, i sols es tindria un control exacte de la producció, que -fora de les necessitats de cada casa pagesa- la resta seria controlada i pagada als preus vigents normals de cada situació. No es podria fer cap venda, d'un particular a un altre, sense el coneixement del Sindicat Agrícola, controlat pels propis pagesos. 4.- El Sindicat Agrícola es comprometia a donar crèdit fins a recollir l'anyada: deixaria adobs, llavors, sulfats de coure, sofres, insecticides, brabants i maquinària pròpia o llogada, per treballar les terres per llaurar-les i sembrar-les, i per a la recollida de grans o fruits.

3. Ramon Mas amb el tabard del "maquis", als anys 40.

Hi ha el cas de Can Vallet, una casa de pagesos que treballaven pel seu compte i que tenien dos joves per jornalers o mossos, i que a través del Sindicat es van acoblar, durant la guerra, com a individus col·lectius d'aquesta propietat, tal com deia la llei de col·lectivitzacions agràries de la Generalitat. Aquesta Col·lectivitat va anar endavant. El Sindicat els entregava tots els forniments agrícoles i, a l'anyada, pagaven tots els deutes a aquest Sindicat. Els mossos treballaven junt amb els propietaris. Els donaven el preu convingut cada mes i després de l'anyada, descomptats el menjar i els avenços fets, els eren donats proporcionalment els excedents. I van estar ben tractats i contents d'aquesta solució donada per la Llei.

Així es van arrencar totes les terres ermes i es van preparar per a la sembrada. També es va arrencar algun tros de bosc on hi havia possibilitat d'haver-hi aigua, mitjançant fent-hi un pou, així com també es van fer totes les vores de la riera. Els de la CNT deien que havien de portar els fruits a les col·lectivitats industrials de Barcelona. Desgraciadament no van abonar cap dels crèdits tinguts al Sindicat, i tampoc van pagar res dels productes fitosanitaris, ni llavors, que dita entitat els féu arribar a llurs mans.

* Quines conseqüències va tenir tot això per a la producció?

- L'any 1937 va ésser l'any que va collir-se l'anyada més grossa de blat, ordi i cibada a Sant Cugat. Però l'anyada més gran va ser la de patates, car tothom va sembrar-ne, pagesos i no pagesos i aquests que van arrencar erms i boscos al peu de la riera, van sembrar com es pot comprendre sols patates i verdures.

Podem demostrar que aquest any 1937 es va sembrar 140 tones de patates, sota la següent condició: no s'havia de pagar ni un cèntim per l'adquisició de la quantitat sembrada de quilos de patates, sinó que a la collita s'havien de donar a Intendència Militar la mateixa quantitat de quilos de llavor subministrats pel Sindicat Agrícola. No hem pas de dir que sobradament, tots els qui tenien sembrades patates de llavor, que

era de la classe Magèstic, van portar la quantitat de patates sembrades, segons el registre, i la Intendència va venir a cercar-les a on eren dipositades, allà a on ara es troba el garatge Sallés, i va confirmar la rebuda de les 140 tones, que camions militars van emportar-se sense cap incident.

Posteriorment van tornar a venir els militars amb diversos camions plens de sacs de blat per tal de pagar, amb aquest cereal, el vi que pretenien que els donessin a canvi i el preu de taxa. Així es va acordar i el mateix dia a la tarda varen anar a cercar divuit bocois a casa de Joan "Calonio", que va prestar-los-hi, i se l'hi van tornar després de tres setmanes, un cop fet el servei.

Aquest blat va emmagatzemar-se al mateix Celler Cooperatiu i com que a Sant Cugat van refugiar-s'hi gent de Madrid, d'Aragó, de València i de Barcelona que fugien dels bombardejos de l'aviació Alemanya-Italiana, va ésser molt a la farinera local, i després va fer-se càrrec l'Ajuntament, pagant-lo al preu de taxa, per repartir 250 grams de pa per persona, el pa taxat, a tots aquells refugiats o bé que no tenien terra per sembrar, si bé als que constava que havíem sembrat i collit, no habíem de donar-los-hi de "revitalament".

Així a Sant Cugat podem dir que per, la seva organització va ser un dels pobles que va sofrir menys durant la guerra - imposada pel feixisme nacional i internacional- pel que fa als aliments. També, per la mateixa organització, no hi va haver assassinats, ni robatoris, aquests fets van contribuir que, nacionalment i internacionalment, la República espanyola perdés la Guerra, i que després va pagar amb la dictadura franquista tan car durant els 40 anys de fam, de fusellaments, d'estraperlo i de tortures morals i físiques a tot el poble treballador.

Aquí a Sant Cugat va haver-hi cervell i responsabilitat. Una de les consignes donades va ser la següent: "Cal protegir a tots els ciutadans sian del sector que sian. No hi ha ningú, ni cap jutge que tigui dret sobre la vida d'una altra persona, i així mateix vetllar perquè els qui les tenen no

4. Grup de guerrillers del "maquis" de la brigada de Ramon Mas, que havien estat ferits, i ara estaven convalescents. Anys 40 a França.

les usin contra aquell qui les ha pagades: el poble.

Què va fer després de la guerra i l'exili?

Primer vaig ésser cridat a les Illes a l'abril del 1938. Vaig pertànyer a la 123 Brigada Mixta. Després, des de la província de Lleida vàrem anar retirant-nos, suportant bombardejos de l'aviació alemanya, fins al Castell de Recasens, on després de destruir tot el material militar vàrem passar la frontera cap a dintre la França veïna. D'allí al camp de concentració d'Argelès, i a un altre de l'Aude; després a on es varen mobilitzar a la força fins a l'edat dels 35 anys, i enviats a la línia Maginot, per reforçar-la a tot el llarg de la frontera de Bèlgica. Quan els alemanys van envair Bèlgica vàrem ésser deixats abandonats per l'Estat Major francès, i junt a un batalló de negres de La Martinica vàrem restar presoners. Dos dies després em vaig escapar junt amb un extremeny i arribàrem a París que feia 12 dies que havia capitulat. Vàrem continuar la nostra caminada cap a la frontera d'Espanya, però em vaig quedar a treballar la terra a França, en un lloc en què a canvi em donaven de menjar.

Vaig entrar a la Resistència contra els alemanys, i sostinguérem combats, quasi quotidians, amb patrulles alemanyes. Tot això ho fèiem dintre els "Maquis" que s'havien organitzat.

A cada departament francès n'hi havia un grup. Al nostre departament de l'Aude, es trobava la 5ª Brigada 2n. Batalló que tenia 5 agrupacions de "guerrilleros", un per cadascuna de les ciutats de Narbone, Lezignan, Limoux, Belbeze i Carcassone, a on es trobava la seu central. La meua agrupació, la de Carcassone, tenia uns 185 "guerrilleros". Vàrem assaltar el Quarter General dels alemanys a Carcassone, a la rue Verdún, i el seu cap - el General Koesner- fou fet presoner.

Moltes gràcies, Sr. Mas.

Gràcies a vosaltres.

El proper número del VIURE els proposarem una altra visió de la Guerra Civil a Sant Cugat.

Fotos: Arxiu i cedides per R. Mas.

ALFRED MOLINAS

PRESIDENT DEL FOMENT DEL TREBALL

Obrim en aquest número del "Viure a Sant Cugat" una secció fixa d'Economia que dirigirà el nostre amic Josep Sales. L'hem volguda començar parlant amb Alfred Molinas que presideix una de les institucions més importants a Catalunya pel que fa a l'activitat econòmica: El Foment del Treball Nacional. Alfred Molinas és, a més a més, una persona molt vinculada a la vida de Sant Cugat. Aquí hi viu part de la seva família i sol passar-hi els caps de setmana.

El Foment és una organització empresarial o també política?

* El Foment no intervé en el món netalement polític. Els nostres estatuts prohibeixen que qualsevol càrrec de la nostra organització faci política dins d'un partit. El Foment no té cap color polític. És una confederació d'organitzacions empresarials, per tant, el seu camp és l'econòmic, el social, el d'estructura de la societat i el d'encoratjar les formes de convivència pacífica de la nostra societat. Fomentem el treball en equip. Una empresa no és més que un conjunt d'homes i dones que treballen en equip, que treballen conjuntament per produir béns i serveis que serveixen per a tots.

- A quin nivell s'estructura el F.T.N. dins de la C.E.O.E.?

* El Foment és fundador de la C.E.O.E. El Foment del Treball Nacional és l'organització empresarial més antiga d'Europa, té més de dos segles. Ha col·laborat a fons amb tot el que és estructuració social de Catalunya, tant

en l'àmbit econòmic com en el social. L'empresariat català ha ajudat a fundar hospitals, ha pagat la façana de la catedral. El Foment és fundador de la Caixa de Pensions, de l'Escola Industrial, de la Zona Franca, de moltes empreses, etc. Aquesta és la seva funció.

- Catalunya té una llarga tradició d'empresaris, botiguers, comerciants. Es diu que "els catalans de les pedres en fan pans", és això veritat o és un clixé que ens han posat?

* Mira, quan el Foment va inaugurar un saló dedicat als gremis els vam convidar que portessin les seves senyeres i estandarts i vam haver de fer pòlisses d'assegurances especials perquè hi havia senyeres de més de 800 anys d'antiguitat, 800 anys d'associacionisme català. A la sessió inaugural el President de la Generalitat va dir que la Festa Nacional de Catalunya havia de ser el dotze de setembre i no l'onze, perquè el dia després de la derrota els catalans es van posar a treballar, obrir botigues, redreçar la ciutat malmesa.

viure SANT CUGAT

MAIG

Nº 10

P.V.P. 195 Ptes.

**JOAN LLUÍS
BOZZO:**

• **Especial
10 anys
d'Ajuntaments
democràtics**

• **El Príncep
a Sant Cugat**

**Des de La Floresta
entre el
Mar i el Cel**

TERCERS JOCS FLORALS DE SANT CUGAT

Els premis dels tercers Jocs Florals de Sant Cugat es van entregar el passat vint-i-u de març en una festa literària que es feu a la Unió Santcugatena.

La tercera edició dels Jocs Florals de Sant Cugat tingué com a jurat: Francesc Vallverdú, assessor lingüístic del diari de Barcelona, Dolors Vilarasau, directora de teatre i el poeta Joan Fortuny i l'alcalde de Sant Cugat, Joan Aymerich.

Les obres presentades es dividien en quatre categories: una primera per alumnes i ex-alumnes de l'escola de català per adults i una segona per menors de 15 anys, una tercera per majors de 15 anys i una última categoria per a aquelles obres que tenien com a temàtica el mil·lenari de Catalunya.

A l'acte es van llegir els primer i segon premi en prosa i vers de cada una de les quatre categories. Ens agradaria poder-les publicar totes, però no podem fer-ho, per raons d'espai.

Això sí, esperem anar-les publicant en els propers números de VIURE A SANT CUGAT.

Comencem amb el primer premi en poesia de la categoria B.

CATEGORIA A: 1r. premi (PROSA)

l'obra "La primera vegada"

Autor: Víctor Valls i Clotet.

2n. premi (PROSA) l'obra: "Els dos pins".

Autora: Silvia Carretero i Hernandez.

Mencions especials: "Un món de repòs".

Autora: Nuria Ricart i Puigner

"Pregaria Grisa" de Magi Carrió i Plans

1r. premi (POESIA) l'obra: "Infants".

Autora: Marta Puig i González

2n. premi (POESIA) l'obra: "La velleta".

Autora: Angels Rifà i Llimona

CATEGORIA B: 1r. premi (PROSA)

l'obra: "El trabuc".

Autor: Antoni Ayuso i Gatell

2n. premi (PROSA) l'obra: "Danae".

Autora: Montse Sant i Granados

1r. premi (POESIA) l'obra: "Tres Haidús i dues tankes".

Autor: Ivan Tubau i Comamala

2n. premi (POESIA) l'obra: "Diàleg"

"Getsemani" "Al millor amic".

Autor: Eduard Miró i Saldrigas

CATEGORIA C: 1r. premi (PROSA)

l'obra: "Record d'una tarda d'infantesa"

Autora: Maria Lluïsa Ribera i Serra

2n. premi (PROSA) l'obra: "Cova Simanja".

Autora: Carme Soto i Serrano

1r. premi (POESIA) l'obra: "A tu". Autora:

Araceli Solsona i Pla

2n. premi (POESIA) l'obra: "El mar".

Autora: Joaquina Cristóbal i Rausell

CATEGORIA D: Premi únic a l'obra: "Jo

sóc el Mil·lenari de Catalunya". Autora:

Elena Castellini i Abre.

Susana Griso
Foto: Cabanas

TRES HAIKUS I DUES TANKES

Cent mil gavines
trenquen la matinada
al port de Dover.

*

El sol s'amaga.
Sota el cel només queda
el blau de la mar.

*

Els aglans madurs
un vent fluix els fa caure.
Soroll de fulles.

*

La tarda acaba:
a mig camí d'Eivissa
Hokusai pinta

pedres amuntegades
davant l'església blanca.

*

Des de l'aula sis
abril a Bellaterra:
a l'horabaixa,

el sol vermell imita
una lenta agonia.

1r. premi (POESIA) Pseudònim Orient.
Categoria B. Autor: Ivan Tubau i
Comamala.

FA CINQUANTA ANYS QUE VA ACABAR LA GUERRA CIVIL A SANT CUGAT (II)

Amb motiu del cinquantenari del final de la Guerra Civil Espanyola a Sant Cugat que va tenir lloc el 26 de gener passat, "Viure a Sant Cugat" ha preparat una sèrie d'entrevistes amb santcugatencs d'aquella època de la mà de José Eugenio Borao. Amb això procurem que el cinquantenari de la guerra no passi per Sant Cugat sense deixar rastre.

José Eugenio Borao
Historiador

Fotografia datada el 21 de març del 1937 al camp d'instrucció de Pins del Vallès (St. Cugat). En aquest cas, els reclutes utilitzaven fusells de fusta. A més d'aquest camp, a Valldoreix hi havia una "escola de guerrillers" que tenia el seu comandament a l'Hotel Rossinyol.

El senyor Joan Auladell Serrabogunyà és un santcugatenc de sempre, nascut a l'any 1919, la Guerra el sorprengué plenament absorbit pels estudis, a punt d'acabar el batxillerat i d'iniciar estudis superiors.

Com era aquella vila pagesa durant la República?

Penso que l'aspecte que millor reflecteix l'ambient sociopolític imperant era l'existència de dos centres o agrupacions formades a principis de segle i aparentment similars (ambdues eren associacions claverianes) però que aglutinaven tendències contraposades. Una entitat era el Parc Municipal, seu de

"La Lira", aplegava la classe conservadora, i tradicionalment dominant, els "salistes", i gent afí a la Unió Patriòtica, els Rodó, Cahís, Estapé, etc... majoritàriament la petita burgesia i menestrals. L'estatge es trobava dins el recinte ajardinat, i murallat, del Monestir, considerat de propietat municipal.

Aquesta circumstància, denunciada per l'oposició com un abús de poder, resultà altament conflictiva a tots nivells. L'altre entitat, la Societat Coral "La Unió

santcugatencs", de caràcter eminentment popular, reunia pagesos i senzills treballadors de tendència esquerrana.

Comptaven amb amplis locals de propietat en el carrer d'Anselm Calvé aixecats esforçadament: sala café, de teatre i ball, biblioteca, etc... Tot i que els estatuts no ho permetien, assoliren una manifesta significació política: Esquerra Republicana, federalistes, Unió de Rebassaires,...

Els anys anteriors a la guerra foren d'evident floreixement cultural. Aquest sorgia dels Fejocistes, i els "Pomells de Joventut"; els grups d'Acció Catalana i de la "Protectora de l'Ensenyament Català", amb el setmanari "Garba", forjadors de nombroses iniciatives ciutadanes; l'"Ateneu", l'"Institut de Cultura Infantil", els "Petits Amics de l'Art", ... Es donaven conferències hi havien esbarts i grups de teatre per grans i petits, iniciats pels Berenger, Estrems, senyoreta Casadevall, Farrés. L'Enric Borràs presentava "Terra Baixa". Els estiuejants, integrats en la problemàtica general, dinamitzaven una "Societat d'Iniciativa per a l'Embelliment de Sant Cugat" i una modèlica revista divulgativa.

Van ser els anys en que la naixent República -mercès a un crèdit petit de 400.000 ptes. gestionat en temps de la dictadura- construí i inaugurà els "Colegis Nous", amb l'assistència de Macià, i el nou edifici de la Casa de la Vila. El primer ajuntament Republicà posà en funcionament una "Biblioteca Municipal", exclusivament en servei de préstec, selecta i nodrida d'obres en català i castellà.

Teniu algun record del 6 d'Octubre del 1934?

Si, certament. A mig matí de l'endemà de la proclamació per Companys, transmesa per la ràdio, s'oïren trets cap al nou edifici de la Casa de la Vila. Una patrulla de la Guàrdia Civil tenia assetjada una partida forana d'actius separatistes que havien pres possessió de l'edifici i hi tenien confosos a alguns membres del Cosistori. Els trets prosseguiren amb força intensitat, per una i altra banda fins a primeres hores de la tarda per anar-se extingint del tot. Els assejats pogueren fugir pels torrents propers vers les afores i desaparèixer. Un dels regidors, veí de casa, havia anat a refugiar-se a la vinya per tal d'eludir responsabilitat. Se'm demanà - jo era jovenet- que amb la bicicleta l'anés a cercar, que tot havia acabat. En el camí a tocar de la vila del tren de Sabadell, prop de l'actual baixador de Sant Joan, vaig trobar-hi una colla de fusells, pistoles i municions dispersos per terra. El cap de la

"El que més em va impressionar va ser la destrucció de les obres d'Art del Monestir".

Guàrdia Civil que havia "conquerit" l'Ajuntament interpretà que pertanyien als fugitius i que aquests devien provenir de Sabadell.

Parlant del 19 de Juliol, com es va manifestar a Sant Cugat l'inici de la guerra?

A mí el que més em va impressionar -a part naturalment de les notícies de detencions, desaparicions i assassinats que corrien de boca en boca- va ser l'incendi i

agrair-ho a la prudent i atenta diligència d'en Francesc Vila i Trabal, "Cicerone" del Monestir. El registre complet de les pèrdues ocasionades al patrimoni artístic santcugatenc hauria de comprendre, així mateix, les que es produïren en el notable fons dipositat en el Museu Dicesà Barceloní i les motivades per la por persucutòria. A can Vilallonga llençaren una vella imatge escultòrica, una Mare de Déu romànica, segle XIII, procedent de la desapareguda església de Sant Cebrià d'Aiguallonga.

Un cop iniciada la Guerra, quines serien les persones amb un cert grau de rellevància política?

Més que els mateixos alcaldes i membres dels Ajuntaments, sotmesos a

Desfilada falangista a la plaça del Monestir. En acabar la guerra eren freqüents amb motiu dels aniversaris del 18 de Juliol. A la vegada eren un mitjà de transmissió del missatge ideològic a la joventut.

les oscil·lacions de les forces polítiques i sindicals del moment, assoliren notorietat popular els caps responsables de qualsevol que justificués el que anessin armats. En Tomàs Fàbregas, de cal Català, membre actiu d'Estat Català, exercí missions de control de responsabilitat a Barcelona. Quan algú de Sant Cugat, de "Pins del Vallès", tenia algun problema greu derivat de la situació, acudia a ell, es presentava amb el seu escamot, i posava ordre. Un dels seus seguidors incondicionals era en Bartrallot, germà petit del que fou alcalde.

En produir-se la sublevació militar era alcalde, si no em comfong, en Roc Codó, d'Esquerra Republicana, santcugatenc de soca arrel, si bé no era fill de la localitat. Era espartanyer, i la botiga el lloc de reunió democràtica on es parlava de tot, d'allí en sortí, escrit, i interpretat pels propis contertulius, un singular sàinet: "Les espartanyes de cal Roc", fidel i agut, retrat

de la vida local en la pre-guerra. Els seus membres nodriren els primers ajuntaments republicans, i de la Guerra (Sagalés, Bartrallot, etc.). A continuació d'en Magí Bartrallot es succeïren fins a quatre alcaldes més, fruit de les contingències internes dels partits en pugna del poder, més que resultat d'un consens popular: Puig, Castelló, Belman i Checa.

A Sant Cugat els orígens i divulgació de les idees comunistes van lligades al de l'estudi i pràctica de l'idioma esperanto, impartit per un professor, coix, de Sabadell, en la biblioteca de "La Unió". Era pràctica usual la correspondència amb l'estranger, i la URSS, d'on rebia fullets i revistes de caire propagandístic. Era un grup molt reduït, no gaire ben vist pels socis.

Com va passar la guerra per Sant Cugat?

Essent practicament, un raval de Barcelona es van viure molt intensament els succeïdes de la ciutat. Les "patrulles de

control", els cotxes amb signes i banderes de gent irada, més o menys incontrolada, la persecució i el "passeig" tenien a la gent sorpresa i aterrada. El rector mossèn Antón Guílló, "mossèn sabatetes", va ser detingut a l'estació quan intentava marxar a Barcelona disfressat de paisà; el descobrí l'exclamació de sorpresa del "tonto del poble", el "Julian". La indiscriminada hostilitat contra tot i tothom que tingués un caire conservador provocà, de retop, un agrupament solidari entre la que es considerava "gent de bé", fossin de dretes o d'esquerres, de "La Unió" o "del parque".

Foren imposats "donatius voluntaris" en metàl·lic a l'objecte d'atendre les despeses de les milícies organitzades per a sofocar el moviment feixista i altres necessitats d'organització i abastament (setembre 1936). Els pagesos viticultors hagueren de

suspènre el viatge setmanal en carro a Barcelona, per la Arrabassada, per distribuir-hi el vi de la collita, degut al macabre espectacle de morts abandonats i monges assassinades. Els intents de redistribució de la terra, les col·lectivitzacions, no tingueren ací gaire transcendència, ja que hi predomina el petit conrador amb terra de propietat. Se n'efectuaren a la Torre negra, i a Can Fatjó, terme aquest, de Cerdanyola. i d'entre les poques indústries, a la "Pelleria", la família holandesa que es trobava de vacances al seu país.

A Can Mora, el Club de Golf d'anglesos i canadencs, s'hi instal·là el "Cap d'Instrucció Pre-militar de l'Exercit Popular"; l'Església parroquial de l'Ex-monestir es convertí en magatzem del Sindicat Agrícola, l'ex-casino de la Arrabassada, fou ocupat pels carabiners. La torre Maristany, per un departament de l'arma d'Aviació, la sala de festes del parc, es destinà a allotjaments eventuals de forces i usos diversos. Vingueren soldats procedents del País Basc (assidus clients de bars i tabernes que, en eixir-ne, es feien amos i senyors del carrer), refugiats de Barcelona, infants de Madrid. Es passaren

A dalt, la lluita en les trinxeres.

Sessió de corts a l'interior del Monestir. En aquesta sessió Negrín demanà un vot de confiança; sense reserves, a la vegada que manifestava la seva fe en la resistència. L'Ex-Ministre Basc Irujo es va queixar que els catòlics no podien gaudir d'un temple obert.

Entrada al camp pre-militar de Pins del Vallès (St. Cugat) el camp més important de Catalunya (finals març 1937)

privacions de subsistències, d'oli; però amb els productes de cultiu, l'intercanvi i l'estraperlo, es pogué tirar endavant. S'edità paper moneda local... Els bombardeigs de Barcelona eren visibles i audibles segons que ho permetia la silueta del Collserola i el Tibidabo. A les nits, els focus de Montjuïc i del Tibidabo i la defensa antiaèrea eren seguits amb l'ai al cor. Les tallades de la lum eren freqüents, cosa que també afectava a l'irregular servei del Ferrocarril elèctric.

Com a tot arreu, la crida de lleves per a l'Exèrcit Regular deixà al poble privat de jovent, de gent productiva, amb el llast d'algun que altre emboscacat o amagat. No

Cugat"), marxà a Rússia amb un oficial mutilat de guerra.

I de la immediata post-guerra, què en podeu dir? Hi van haver represàlies?

Si fa no fa, com a tot arreu; però reduït a termes mínims tal com succeí en l'etapa revolucionària. La desvalorització del "diner roig", la presentació i declaració de "les sèries" a l'ajuntament, fou un problema que la gent, en general, no va saber assimilar, ni entendre, ni llavors ni després, donant-ho per perdut. Alguns ex-consellers, i membres de "La Unió" va sorrir durant anys els bloqueigs dels comptes bancaris fins que es

omnipotent abat senyor del recinte, enfrontant-se a tot i a tothom, falangistes inclosos. Logrà que els jardins i l'edifici del "Parc Municipal", seu altra temps de l'estamet oficial, fossin aterrats i restessin sota el control directe de la parroquia. les seves "Memòries", publicades en 1963, són clarament explícites.

Els símptomes d'apertura i recuperació no es produïren fins el 1947 amb l'accés a l'alcaldia d'en Pau Muñoz i Castanyer, l'ex-fejocista, i membre d'Acció Catalana, i d'Unió Democràtica de Catalunya, i d'un homest i voluntariós delegat governatiu, en Jordi Prat Ballester, i en la parroquia un mossèn tolerant i conciliador, el

30 de setembre del 1938: cos carabiners presentant armes als representants de les corts que es van reunir al Monestir.

mancaren les denúncies, els registres.

L'església de l'ex-monestir va ser fastuosament engalanada per acollir les darreres Corts que efectuaria la República Espanyola, el 30 de Setembre del 1938, proper ja el desenllaç. foren trista recordança de les que allí mateix hi havien celebrat Alfons el Magnànim, i Martí l'Humà en els temps gloriosos de la Catalunya lliure i independent.

El 26 de gener del 1939, passaven els "nacionals" amb un requitzell de moros, camí de Collserola i Barcelona. La vila de Sant Cugat havia estat, oficialment, "liberada". Alguns compromesos s'exiliaren. Una noia, la Pilar Parra, guapassa ella (havia esta "Pubilla de Sant

reconegueren legalment exempts de "responsabilitats polítiques". Els locals de "La Unió" varen ésser riquissats i convertits en "Casino Nacional".

La nova situació portà a l'Ajuntament els homes de la "Falange" local, partit abans practicament desconegut, o fins i tot inexistent.

Crec que un factor decissiu i potser excepcional fou l'arribada a Sant Cugat d'un personatge singular al front de la parroquia: el doctor Antoni Griera, il·lustre i discutit filòleg, antic membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Procedia de la zona nacional, de Burgos, on havia exercit notables serveis. entrà en possessió de l'ex-monestir, disposat a convertir-se en

sabadellenc, Dr. Joan Clerch i Vivó. Els exiliats que ho desitjaren s'atrevirien a tornar, cas d'en Magí Bartrallot. La Societat Coral "La Unió" pogué reorganitzar-se de nou i recuperar els seus bens, l'esperit, i la llengua catalana, sortiren de nou al carrer amb la "Comissió abat Oliva", i les festes de Montserrat, amb l'"Esbart Sant Jordi", l'"Orfeó de Sant Cugat", l'"Agrupació Sardanista", etc. L'albada d'una autèntica llibertat semblava acostar-se.

Fotos: Contrallum, Llamas i Cabanas

A-Dent LA NOVA ASSEGURANÇA DENTAL QUE LI OFEREIX:

A - DENT LI OFEREIX:

- Una cobertura amplíssima.
- Sense franquícies.
- Importants descomptes familiars.

A - DENT LI GARANTITZA:

- Lliure elecció de dentiste.
- 100% de cobertura econòmica.
- Atenció personalitzada.
- Control de qualitat assistencial.
- Estabilitat de la quota.
- Duració indefinida de la pòlissa.

A - DENT LI PROPORCIONA:

- L'única pòlissa d'assistència odontològica amb indemnitzacions.
- Un selecte quadre de dentistes col.laboradors que inclou el
SERVEI DE ODONTO-ESTOMATOLOGIA
DE L'HOSPITAL GENERAL DE CATALUNYA.

PER GAUDIR-NE NO CAL MES QUE AFILIAR-SE A **A - DENT**

INFORMI'S AL TAULLELL DE MUTUA
DE L'HOSPITAL GENERAL DE CATALUNYA
O TRUCANT A MUTUA 675 12 12 SANT CUGAT DEL VALLÈS

Vivre SANT CUGAT *a*

JUNY
Nº 11
P.V.P. 195 Ptes

CAMPIONS

- ESPECIAL URBANISME (P.R.O.M.U.S.A.)
- EL C. E. SANT CUGAT A CATEGORIA NACIONAL
- VICTÒRIA CAMPS "No pot existir una política ètica"

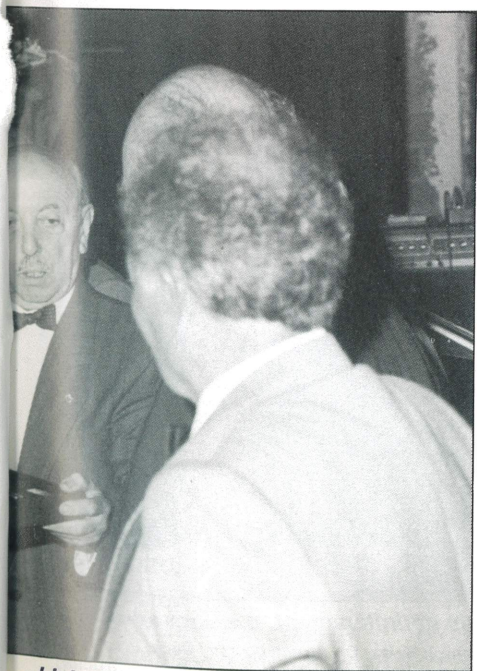
GALA A LA UNIÓN

A La Unió, va haver -hi gresca fins a les 4 de la matinada.

Membres de la Penya Regalèssia fent la desfilada de rigor

L'alcalde lliurant la placa commemorativa.

de bona mà-, i dies abans de l'esdeveniment, les perruqueries i esteticians ja no tenien hora lliure, estaven del tot col·lapsades.

I va arribar l'esperada nit. Feia anys que no es veia cosa igual. I quina lluentor! I quins perfums! I quines elegàncies! Tothom anava de vint-i-un botó. Era com una desfilada de models.

La vetllada va iniciar-se amb un concert popular, en el qual l'Orquestra ja es va quedar amb el públic, i tan bon punt va començar el ball, tothom es va llançar a la pista disposat a ballar el que fos. Allà, la gent que encara no s'havia vist aprofitava per saludar-se i canviar impressions.

La festa va ser molt lluïda. L'alegria vessava de les cares de tots, i si els organitzadors estaven satisfets -i el cert és que podien estar-ho- els assistents no ho estaven menys.

Va haver-hi Ball de Rams i Ball d'Eliminació, amb obsequis pels finalis-

tes. En un dels descansos, la Penya va donar gràcies a tots els que al llarg d'aquests anys els havien ajudat a realitzar les seves iniciatives, i el batlle, Sr. Aymerich, els hi va lliurar, per tota la Penya, una placa commemorativa, mentre les dues-centes vuitanta persones que omplien la sala de La Unió aplaudien afectuosament.

La festa va allargar-se fins tocadetes les quatre de la matinada, hora en la qual els que havien resistit van anar-se a descansar, suats i cansats, però contents i satisfets.

El ball de la nit del 3 de juny del 1989 serà una de les diades que es recordaran a Sant Cugat; el Sant Cugat de la Penya Regalèssia. Felicitem-nos d'haver-hi assistit.

I el Cinquantenari, encara no s'ha acabat...

Text i fotos: **Carles Cabanas**

FA CINQUANTA ANYS QUE VA ACABAR LA GUERRA CIVIL A SANT CUGAT (3)

José Eugenio Borao
Historiador

Què recorda de l'inici de la guerra?

- Quan va esclatar la guerra jo tenia 14 anys, i és clar, a aquesta edat et recor-des de les coses més espectaculars, per exemple, les barricades que hi havia. Una estava instal·lada al "Sant Crist", una altra als "Quatre Cantons", i una tercera al pont que hi ha sobre la via del ferrocarril, a la carretera que va cap a Rubí. Van estar-hi 5 o 6 mesos, és a dir, fins que el fred els va fer plegar, ja que passaven allí dia i nit.

També recordo els cadàvers de la Rabassada, ja que amb el meu pare (que era cap de l'ambulància de la Creu

El senyor OSVALD PERBELLINI va veure de prop, a la Rabassada, els efectes de la Revolució, ja que el treball d'ajudant del seu pare, oficial en cap de l'ambulància de la Creu Roja de Sant Cugat, li van obligar a fer serveis molt desagradables de recollida de cadàvers, tots els quals quedaren enregistrats al "Llibre de Parts" de la Creu Roja de Sant Cugat. Aquest llibre (el contingut del qual reproduïm en un quadre annex) es pot veure al petit museu que hi ha instal·lat a la seu de l'Entitat, muntat recentment pel Sr. Royo i el seu fill.

Roja) anàvem a retirar-los (després de rebre l'autorització del jutge), i els portàvem cap al cementiri. Aquesta feina la fèiem nosaltres, vull dir, la creu Roja, perquè èrem una institució que gaudíem de molta credibilitat, pel que fa a l'absoluta neutralitat que sempre hem observat.

Tot això quedà enregistrat a les actes del "Llibre de registre de serveis" de la nostra assemblea local de la Creu Roja de Sant Cugat. En total surten 28 cadàvers que van ser els que es van trobar al nostre terme municipal (1), ja que les altres assemblees, les de Terrassa, Sabadell, Cerdanyola-Ripollet,

Junta provisional de la Creu Roja de Sant Cugat, el 1921, dos anys abans que es constituís definitivament. D'esquerra a dreta: Cap de Brigada Tomás Asín; tesorera, Elena Montull de Galtés; Secretària, Eloïsa Soriano de Pinedo; Oficial banderer, Ramon Serra; Dr. Agustí Galtés i Bech; President, Teodor Martí; Presidenta, Sofia Herrera i Lanzaco; Vice-president, Eugeni Bordas; Dr. Nicolau Villar i Recio; Comptador, Josep Alegret i Estapé; Oficial instructor, Sr. Folch, Sr. Galobardes.

Grup de treballadors i, principalment, treballadores de la fàbrica de tapissos Aymat. A la celebració del 18 de Juliol de 1939, és a dir, el primer de la sèrie. Al centre, el Sr. Aymat. Aquesta fàbrica va deixar de produir catifes durant la guerra i rebé encàrrecs de vestuari militar.

o Molins de Rei, actuaven cadascuna al seu àmbit. Per exemple, els morts de la Rabassada, de l'altre vessant del Tibidabo, que van ser moltíssims, se n'encarregaria la Creu Roja de Barcelona.

Normalment aquests cadàvers te'ls trobaves al "Pi bessó", o al "Pedregar", i, alguns d'ells, en estat de descomposició. Recordo que una vegada vam anar per un cadàver, ens va parar i envoltar una quarantena d'homes armats. Ens preguntaren a on anàvem i explicàrem que volíem fer el servei de la retirada d'un cadàver, com altres vegades, ja que havíem rebut l'avís. A poc a poc, començaren a refiar-se, i ens explicaren que havia passat una altra ambulància de la Creu Roja i, fent mal ús dels símbols, des d'allí els havien disparat uns quants trets. Per això hi havia aquell cadàver. Ens donaren escolta fins a Sant Cugat, i allà ens deixaren.

Quins altres serveis feia la Creu Roja?

- A més a més dels propis, és a dir, de cobrir les necessitats sanitàries de la població, ens encarregàvem de la "Defensa Passiva", que en la pràctica es va limitar a donar unes quantes xerrades, i instruccions, en cas d'atac aeri. Aquest no es va donar. L'únic contacte amb l'aviació va ser la recollida d'un avió que va caure a Can Fatjó.

També ens encarregaven del correu amb l'altra zona bel.ligerant. Hi havia gent que, o bé perquè estava fent la mili a l'altra zona quan va esclatar la guerra, o bé perquè es trobava allà fent negocis, o perquè "es va passar", ... el cas és que tots aquests es van quedar incomunicats amb les seves famílies, i l'únic

contacte possible era mitjançant el nostre correu internacional. Suposem un noi que fos a Burgos: aquest donava el seu correu a la Creu Roja d'allà; aquesta el remetia a Ginebra; des d'allà s'enviava a Madrid, després a Barcelona i, al final, a St. Cugat. La correspondència arribava amb una regularitat de 8 dies, però amb un retard de 3 mesos. Potser vam fer més de 300 o 400 serveis d'aquesta mena.

"Els de la Creu Roja retiràvem els cadàvers de la Rabassada i els portàvem cap el cementiri"

"La Creu Roja també s'encarregava del correu amb l'altra zona bel.ligerant"

De fet, la Creu Roja de St. Cugat va alterar una mica el seu sistema de funcionament, però més aviat va ser una cosa superficial. L'anterior junta va ésser destituïda per un comitè de control, donant compliment a l'ordenat pels organismes superiors de qui depenien, nomenant una nova junta de membres més afins a les noves circumstàncies. Això no obstant, al acabar la guerra es va tornar a la situació anterior i en un clima de gran cordialitat, tornant a ésser president el senyor Teodor Martí Pujol, que ja ho era des de la constitució de

l'Assemblea, el 1923 (es pot veure al mig de la fotografia nº 1, feta el 1921, poc temps abans que s'arribés al nombre necessari de socis per tal de constituir formalment una nova assemblea).

Què pot dir del Comitè Local?

- L'únic que recordo és que té relació amb la Creu Roja. Per exemple, sé que dels morts que vàrem anar a recollir, cap havia estat assassinat pel nostre Comitè, sinó al contrari. El mateix 19 de juliol, i vist que la gent de dretes podria tenir problemes, se'ls va ficar uns quants a un lloc que es deia l'Institut, al costat dels Quatre Cantons. Hi havia uns 15 o 20, els quals van passar la nit en vetlla, i els dies següents van romandre aquarterats pel que poguéss passar.

Efectivament, van venir uns de la CNT, de Barcelona, i en assabentar-se dels que éstaven a l'Institut, van exigir que s'entreguessin. Però un tal Cusó es va posar al davant, pistola en mà, impedit el pas. Els de la CNT se'n van anar, però van dir que tornarien. No ho van fer, però sí que arran d'això es va deixar sortir els de l'Institut perquè s'amaguessin. Sí recordo que vam anar a recollir un cadàver a prop del Monestir, ja que una picabaralla entre dos nois va fer venir els pares respectius. Un d'aquests, que pertanyia al Comitè, ho va resoldre tot disparant un tret al pare de l'altre noi, i un segon tret a la mare, que només li va tocar el braç.

Canviant de tema, podria fer una breu descripció del petit món industrial que hi havia a Sant Cugat en aquella època de la guerra?

- És clar que sí, malgrat que jo era jove. Però entre allò que sé i el que

Comité International de la Croix-Rouge
122, Rue de Louvain
GENÈVE (Suisse)

REMITTENT (Expéditeur)

Nom: *Vicente*
Prénoms: *Mafé Bosch*
Adresse: *(Chargés) Campo de refugiados*
Pays: *4. 2. 13. 11*
Localité: *6. 2. 6. 11*
Province: *Arizge*
Département:
Des données du destinataire
(Données du destinataire)

*Donnez-moi des nouvelles de nos amis
nostres, et si possible de mon cousin en prison
15. 01. 1939. Mon cousin a une lettre écrite par lui-même
dirigée à moi. J. L. L. L.*

DESTINATAIRE (Destinataire)

Nom: *Maria*
Prénoms: *Bosch*
Adresse: *Blasco (attaché de l'armée)*
Pays: *San Antonio*
Localité: *San Antonio*
Province: *San Agustín del Vallés*
Département: *Barcelona*
Date: *el 18 de Abril de 1939*

COPIES À LA DROITE.
(Régime au verso)

ÉCRIRE EN LETTES CLAIRES.
(Écrire en lettres claires)

UNIQUEMENT ADRESSES FAMILIÈRES.
(Uniquement adresses familiales)

*Recibido esta con alegría y todos seguimos
bien, Maria mandó carta ayer por avión.
Recuerdos
Barcelona
18 de abril 1939
Vicente*

Maria Bosch

Impresos per correu internacional de la Creu Roja, aquests es conserven, ja que en acabar la guerra es van fer necessaris. Es veu com un tal Vicente Mafé escriu des d'un camp de refugiats, a França, a la seva mare, Maria, comunicant-li que es troba bé i que vol tenir notícies. Al darrera de l'imprès es pot veure com la mare contesta breument.

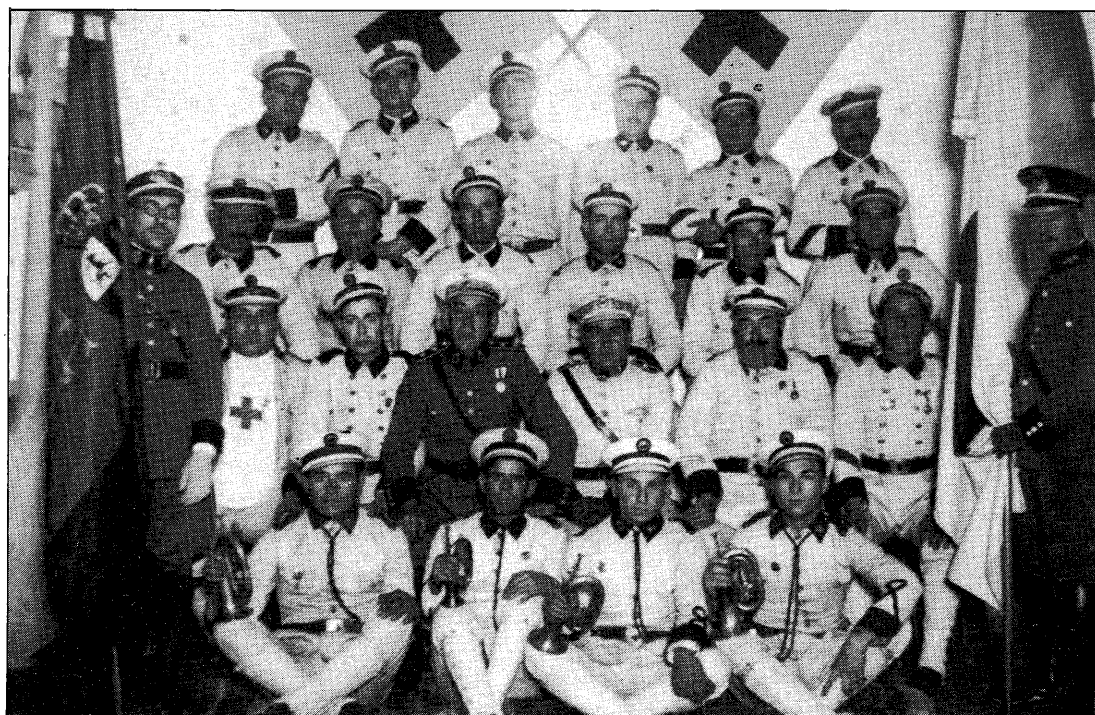
m'han explicat, es podria fer una petita reconstrucció. Sant Cugat era als anys trenta un poble pagés, però ja començava a haver-hi algunes fàbriques. Potser, la més gran tenia 40 o 50 obrers, la major part dones; era la fàbrica de catifes i tapissos "Aymat", dirigida per Tomás Aymat, que tenia un punt de venda important al Passeig de Gràcia de Barcelona, a la botiga "Blanco i Bañeras". Aquesta fàbrica va continuar fent catifes, però, al final, com que la feina se'ls baixava, van fer quelcom de fabricació de guerra, de manera que les dones feien a casa seva jerseis i calçotets.

Una altra era la fàbrica d'un holandès anomenat Frans Swert, a on es tintava llana i seda. Devia tenir uns 40 obrers; en deien la "pelleria". Hi havia una tercera fàbrica al carrer Sant Esteve, d'un tal Villalonga. Allí treballaven unes 40 dones. També un alemany anomenat Müller tenia una fàbrica d'im-

permeables a on treballaven unes 15 persones. Feia temps que estava instal·lat a Sant Cugat i parlava català. Per últim, es trobava "La Cerámica", que era d'un anglès que es deia Richard Alexander.

Fotos cedides per **Creu Roja** i reproduïdes per **Joan Llamas**

"Dels morts que vàrem anar a recollir, cap havia estat assassinat pel nostre comitè, sinó al contrari".

Individus que formaven la Creu Roja de Sant Cugat del Vallés.

L'ahir i l'avui

El veí nouvingut que per primera vegada s'adona que arriba la Festa Major de Sant Cugat, o el qui s'hi presenta accidentalment aquell dia, els ha de sorprendre una cosa tan xocant com és el fet que la Festa Major de Sant Cugat se celebri per Sant Pere. És una pura incongruència. Com si l'un fos el sant del dia -el funcional- i a l'hora de la veritat, de la gran festa, se n'honorés un altre.

Què pot haver portat a aquest menyspreu de l'un i preferència per l'altre? Quin va ser primer dels dos? Per què, ara, Sant Pere? Sembla que, tirant molt enrera, per allà el segle cinquè, ja s'honorava a Sant Cugat en el mateix lloc del martiri en un oratori i damunt les runes del Castellromà, el qual potser va ser l'inici que el nom del Sant passés a ocupar el del "Lloc Octavià", anant-se refermant a mesura del que s'hi edificava, ja en forma de monestir, ja amb una comunitat de monjos, refent cada vegada amb més empena el que els àrabs destruïen, fins el segle XIV, quan s'acabà totalment.

Festa Major: Sant Cugat o Sant Pere?

Si això fos cert, Sant Cugat hauria estat "primer" i Sant Pere vindria més tard en el moment de la consagració de l'església parroquial - ara farà uns mil anys-. A partir de l'any mil el poble ja hauria crescut al seu redós i el "Lloc d'Octavià" s'aniria transformant en "parròquia de Sant Pere d'Octavià". En quin moment aquest petit nucli va perdre el que hauria estat el topònim lògic?

En el "Lloc d'Octavià" doncs, per una banda hi havia el monestir de "Sant Cugat" i per l'altra "Sant Pere d'Octa-

vià". La preponderància, la potència i el domini del monestir s'imposaria per damunt de la parròquia i aquesta hagué de conformar-se a anar celebrant al llarg dels segles la Festa Major en honor del sant sota l'advocació del qual havia estat posada.

És probable que els primers festejos fossin completament religiosos i sols tinguessin lloc a l'interior del temple. Més endavant deurién sortir al carrer i, més posteriorment, s'hi afegirien els festejos populars-profans, entre els

quals caldria destaca el Ball del Vano i el Ram amb el seu contingut social i funcional. El temps, però, n'ha destriat i conservat sols l'aspecte lúdic.

Modernament el Paga-li Joan ha estat l'únic signe inamovible fidel a la diada. Les fires havien pres, ja feia una pila d'anys, el protagonisme de la Festa Major -especialment la del setembre- i Sant Pere seguia mantenint la tradició de la ballada típica i tradicional del Paga-li Joan com a únic testimoni dels festejos d'èpoques precedents, sempre amb

Vivre **SANT CUGAT***a*

Setembre. Nº 13. P.V.P. 250 Ptes.

ESBART SANT CUGAT:

La dansa a casa nostra.

- **11 DE SETEMBRE:**

El Mil·lenari ens deixa en herència la Biblioteca Municipal.

- **RAMON BARNILS:**

"Volem bisbes catalans i monges sueques", 20 anys després.

- **MECANO:**

Punt culminant de l'estiu '89.

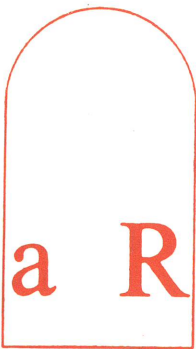
Recuperant les nostres tradicions mantenim viva la nostra identitat

RECOLLIU ARA LES COBERTES PER A COL·LECCIONAR "LES NOSTRES TRADICIONS"

Aquesta és una edició periòdica d'un full col·leccionable on es recull la història de les festes més celebrades a casa nostra i l'origen de les nostres tradicions.

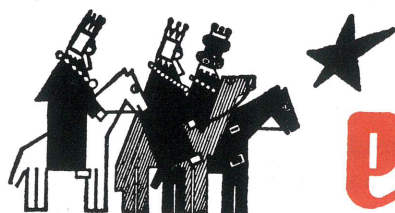
Aquestes cobertes les podeu passar a recollir per l'Ajuntament
Pça. Barcelona, 17. De 9 a 14 h.

Sala Rusiñol

socis fons d'art

Santiago Rusiñol, 52. Tel. (93) 675 47 51.
08190 Sant Cugat del Vallès

els tres reis

**JOGUINES
ESPORTS**

Bicicletes - Puericultura - Joguines d'importació

SANTIAGO RUSIÑOL, 58. TEL. 674 06 49
Sant Cugat del Vallès

A Sant Cugat
Les drogueries especialitzades en pintures

Servei de repartiment a domicili.

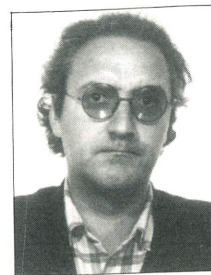

1 Santiago Rusiñol, 54 (Pça. Monestir)

2 Rossellò, 19

674 06 49 - 675 49 04

La guerra Civil a Sant Cugat (4)

Joan Troyano

Després de llegir el treball realitzat per en José Eugenio Borao en els seus tres articles sobre la Guerra Civil a Sant Cugat, he cregut convenient realitzar una entrevista sobre el que va succeir fora del casc propi de Sant Cugat i situar en aquest article l'interès sobre Valldoreix, ja que això pot ajudar a comprendre la multiplicitat d'aspectes que la Guerra Civil va tenir arreu del territori. Aquest esdeveniment històric és considerat com un dels fets més importants de la història universal, pel fet d'intentar desenvolupar projectes diversos -amb els quals podem estar o no d'acord.

En Josep Altet i Forès és veí de Valldoreix des de l'any 1.923. El seu pare era representant de diverses cases comercials de Barcelona i va ser un dels pioners en l'urbanització de Valldoreix comprant-hi el seu terreny l'any 1.916.

És l'autor del "Mapa històric del Terme Civil de Sant Cugat del Vallès, Rubí (part oriental) i Canals" i del "Mapa Parroquial de Sant Cebrià de Valldoreix, Sant Pere d'Octavià, Sant Medir i Santa Maria de Campanyà", editat per R.G.P. a Sant Cugat l'any 1.988, del qual vaig tenir l'honor de fer la introducció i la presentació.

Sempre interessat pels temes d'història i de geografia de la seva localitat, considera difícil la investigació dels aspectes de la Guerra Civil, ja que molts dels seus protagonistes i dels seus interessos ja no viuen.

Actualment forma part d'un grup de persones que han instal·lat un museu a Valldoreix, entitat privada que aspira a tenir contactes amb diverses institucions per complir la seva tasca històrica. Guarda els arxius intactes de la Parròquia de Sant Cebrià, servint així de font de possibles investigacions futures.

-Podries donar-nos una breu visió panoràmica de l'evolució de Valldoreix fins el moment en què esclatà la Guerra Civil el 1.936?

-Un cop incorporat el municipi de Canals al terme municipal de Sant Cugat l'any 1.845, la parròquia de Valldoreix es constitueix en pedania i dura fins al final del segle, desfeta probablement pel despoblament que té lloc durant la plaga de la fil·loxera que destrueix les vinyes que aleshores cobrien Valldoreix. Fins a la Primera Guerra Mundial els únics pobladors eren els de la Parròquia i els de les diverses masies situades al seu àmbit.

El poblament actual comença als inicis de la primera Guerra Mundial i els protagonistes són gent de Barcelona, principalment petita burgesia i professions liberals: botiguers, metges i advocats. La urbanització es portava a terme o bé directament pels compradors de terrenys que construïen com podien o ho feien a través d'una

urbanitzadora propietat d'un ex-fabricant anomenat Joan Borràs.

Ja el 1.918 es constitueix l'Associació de Propietaris de Vil·la Jardí de Valldoreix, que el 1.925 demana a Sant Cugat la reconstrucció de la Pedania i la construcció d'un mercat; tot això al mig de l'arrencada del procés d'urbanització, procés que no

"Els estiuejants de Valldoreix ja no van tornar a Barcelona aquella tardor perquè Valldoreix oferia major seguretat i es podia viure dels horts i del bestiar domèstic."

"La vida social de Valldoreix va adquirir grans dimensions durant la guerra."

acabarà fins l'esclat de la Guerra. El punt culminant, el podríem situar al març de 1.931 quan s'inaugura l'estació de tren de Valldoreix, fet que pot considerar-se com el més important en la història contemporània de Valldoreix, amb la participació d'un centenar d'autoritats.

-Durant aquest període, com qualificaries les relacions de Valldoreix amb Sant Cugat?

-El procés d'urbanització de Valldoreix va ser totalment aliè a l'ajuntament de Sant Cugat, que es dedicava només a cobrar les contribucions legal. Això no obstant, quan el procés ja estava en marxa va intentar de posar altres impostos, cosa que va produir alguns conflictes durant l'any 1.927.

A la demanda de reconstitució de Pedania es va respondre que es podria fer tot el que estigués amb la llei i, quant al mercat, es va contestar que no hi

hauria cap invonvenient, sempre que ho fes tot Valldoreix. Les dues coses es varen deixar córrer vist l'amplitud del projecte.

-Quin tipus de vida social es donava a Valldoreix durant aquest període?

-La vida social quedava reduïda a la Parròquia i girava al voltant del final de les dues misses del matí de diumenge. A la de migdia assistien els propietaris i a la primera hora del matí hi anaven les minyones i els masovers. A la sortida d'aquesta primera missa tenia lloc una espècie de mercat entre els masovers on es distribuïen les comandes que cadascú podia realitzar.

L'altre focus social era el Casino, situat on hi ha ara l'Hotel Rossinyol, poc freqüentat, però, donat el caràcter luxós que se'l va voler donar.

-Com es van viure a Valldoreix els primers dies de la Guerra?

-La Guerra sorprèn a Valldoreix en un moment de màxima expansió de població i a l'època de l'any en què s'hi trobava el major número de gent - l'estiu. A més a més, a causa del clima d'inseguretat que ja es vivia a Barcelona durant la primavera de 1.936, molts estiuejants havien avançat la data de la seva estada a Valldoreix.

El clima que es viu a Valldoreix és de confusió total. No arribaven trens de Barcelona i els veïns es congregaven a l'estació esperant notícies. Quan va arribar el primer tren ningú no ho podia creure.

Davant les notícies que es cremaven esglésies a Barcelona, uns quants veïns vàrem anar a la parròquia la nit del 19 de juliol; vàrem aconseguir salvar tot l'arxiu de la parròquia, avui encara consultable al museu actual de Valldoreix. L'edifici de la parròquia es va salvar, ja que des del primer moment va estar ocupat per famílies de Sant Cugat que el van reclamar com a vivenda. La parròquia queda des de llavors tancada i el rector mort poc després, però ja fora de Valldoreix, en circumstàncies encara poc clares.

Grup de propietaris, els primers que van edificar a Valldoreix. De dreta a esquerra: Altet, Bota fill, Bota, Bordas, Tolós, Miró, Caballé, Pascuet i Forns.

Exterior de l'antiga parròquia de Valldoreix, l'any 1.910.

-Com va ser la vida quotidiana a Valldoreix durant la Guerra Civil?

-Els veïns de Valldoreix ja no van tornar a Barcelona aquella tardor, perquè Valldoreix oferia major seguretat i es podia anar tirant amb l'ajuda que proporcionaven els horts i el bestiar domèstic -fonamentalment gallines- de què es disposava normalment als primers moments. Més tard, quan la fam s'agreujava, la gent vivia, com arreu, del racionament del pa situat a la Plaça dels Ocells i la resta a Sant Cugat.

Durant la guerra la vida social va adquirir unes dimensions que no havia tingut abans ni va tenir després. Donat que Valldoreix no era considerat un focus contrarevolucionari, la vida va transcórrer amb relativa tranquil·litat, organitzant-se la gent el seu temps el millor que podia. Un dels punts de trobada era el lloc del racionament del pa situat a la Plaça dels Ocells. La resta

*"Davant les notícies
que es cremaven
esglésies a Barcelona,
uns quants veïns vàrem
anar a la parròquia per
salvar l'arxiu de la
parròquia, avui encara
consultable al museu
actual de Valldoreix"*

del temps s'organitzaven trobades esportives o xerrades a casa d'algun veí.

A causa de la inexistent estratificació social, els conflictes no es donaven i es produïa una solidaritat total que va evitar que la gent tingués gaires problemes. L'Associació de Veïns va continuar funcionant i prestava suport a les milícies antifeixistes mentre mantenia viu el seu caràcter associatiu.

Els masovers varen continuar fent la seva feina i van quedar-se a les masies fins i tot al moment de fugir els amos quan, a la tardor del 1.937, se sabia que s'havien donat consignes d'anar-los a buscar.

Durant la guerra, només tenim notícia d'una sola víctima mortal: es tracta d'un soldat de la República que es va quedar sol defensant la carretera de Sant Cugat el darrer dia de la guerra.

Pel que fa referència a Sant Cugat, les relacions varen ser bones per

pràcticament inexistents donat que tant els milicians com els comitès, llevat dels primers moments de la guerra, tan sols apareixien per emportar-se alguna cosa de menjar de tant en tant. Ningú no pagava la contribució per no donar la impressió de tenir diners, fet que després es va considerar il·legal en acabar la guerra.

-Quins períodes podries distingir dins la durada de la guerra pel que fa a Valldoreix?

-La guerra es va desenvolupar dins d'una tònica uniforme de tranquil·litat

encara que hauríem de fer esment de l'arribada massiva de gent que durant la primavera de 1.938 fugia dels bombardeigs de Barcelona. Ni tan sols els fets de maig del 37 varen tenir repercussió, encara que vàrem poder observar molt nerviosisme entre la gent de Sant Cugat que de tant en tant acostumava a venir per Valldoreix.

-Una vegada acabada la guerra podries indicar les novetats portades a Valldoreix pel règim franquista?

-La fi de la guerra va portar poques represàlies donat el caràcter

políticament moderat, ja fos de dreta o d'esquerra, que tenien els seus veïns. Naturalment es va constituir un petit nucli falangista, però que va durar només un parell de mesos, format principalment per gent que va arribar durant la guerra fugint de la persecució republicana.

Després d'uns primers moments de pensar que les coses havien canviat, va començar, com arreu, l'època de la gana i de l'estraperlo, però això ja és un altre tema.

EXPOSICIÓ I VENDA DE COTXES I MOTOS NOUS I USATS

Rambla del Cellar, 25
Tel. 674 74 48

SANT CUGAT

SANITARIS J. DÍAZ, S.A.

Materials Elèctrics i Fontaneria

Rbla. del Cellar, 7. Apt. 259 Tel. 674 04 19
Sant Cugat del Vallès

Des de Rússia amb amor

Quan en Josep Canals "inventà": "Sant Cugat terra d'artistes", l'eslògan tenia un caire hiperbòlic que no responia a la realitat, però a la llarga havia de resultar profètic i justificat pel fet que els artistes han anat escollint Sant Cugat com a lloc de residència, afegint-se als Royo, Grau Garriga, Pep Codó i d'altres - tots ells fruit natural de la "terra"- que ja hi campaven amb el seu art, uns més universals, altres no tant.

A la terra de Sant Cugat - pròdiga en vinya- li costà molt de donar artistes. Excepcionalment hi ha hagut de tant en tant una flor d'estiu. Com a exemple, la documentació ens parla de l'escultor sancugatenc Josep Sala que al principi del 1700 realitzava el retaule i figures de la Pietat del Monestir.

Al voltant del 1900, com a qualsevol lloc de Catalunya, apareix l'afició i la pràctica de la pintura, i excepcionalment de l'escultura, a nivell popular. Qualsevol artista sancugatenc no passava d'aficionat autodidacte que omplia amb el seu "hobby" les hores perdudes i no hi havia un sol professional que visqués del seu art, a excepció dels artesans de la casa Aymat.

I enmig d'aquest panorama, silenciosament, aterrava a Valldoreix un pintor rus. Professional de tota la vida, Kallinik Gousseff es tancà discretament al seu estudi i ni la seva

"Quan Kallinik Gousseff arribà a Sant Cugat es tancà discretament al seu estudi i ni la seva professionalitat ni la formació rebuda a Europa esdevingueren estímul ni influenciaren a ningú de Sant Cugat."

professionalitat, ni la formació rebuda a diferents llocs d'Europa, esdevingueren estímul ni influenciaren a ningú de la futura "terra d'artistes".

Gousseff nasqué a finals del segle passat a Kabatsch, poblet d'una regió privilegiada entre el Volga i el Don, on no hi existia la proverbial misèria de l'època tsarista. Per especial interès del seu pare, va ser iniciat en la secta dels "Vells Rites", la reforma del patriarca Nikon, la qual no reconeixia cap autoritat eclesiàstica a la terra, ja que Crist, per antonomàsia, l'havia abolida amb la seva resurrecció.

Va prendre part activa en el servei d'aquest cisma de l'Església Ortodoxa i això el marcà profundament. La vocació de pintor va manifestar-se precoçment d'una manera molt original: als vuit anys començà a fer retocs amb tinta a les pintures de casa seva, cosa que li va costar fortes

bronques, a les quals responia profèticament: "Aviat em veureu com un pintor".

El seu poble se li va fer petit i es traslladà a Rostov, una ciutat de 200.000 habitants on hi vivia la seva germana. Poc a poc havia anat minvant el seu misticisme i, amb l'adolescència, es va adonar que la vida té també uns altres atractius. No deixava, però, de pintar i d'escriure poemes.

Aviat es traslladà a Moscou. Com en altres casos típics de la història d'alguns pintors, no el deixen entrar a la famosa

viure SANT CUGAT *a*

embre núm. 15 PVP 250 ptes

EXTRA NADAL

90 pàgines d'informació

Adéu als 80, benvinguts els 90

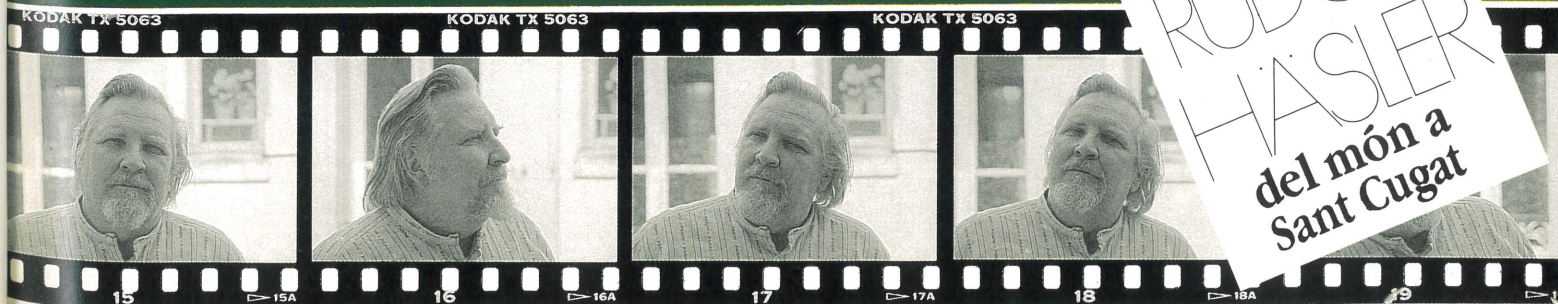
Valoracions 1989

365 dies a Sant Cugat

Lucas Condiesel i El Mesón fan anys

Calendari Häslér 1990

RUDOLF
HÄSLER
del món a
Sant Cugat

AQUESTES FESTES SÓN PER VIURE INTENSAMENT LA CIUTAT

Ajuntament de Sant Cugat del Vallès

més a prop

l'abadia (avui dia desaparegut), arranjà el Palau Abacial i començà a construir les muralles que envoltaven el recinte.

A partir de l'any 1385 es posà en pràctica per primer cop la disposició papal que, si bé data de principi del segle XIV, a Sant Cugat no s'havia aplicat mai. Ens referim al fet que el papa es reservés el nomenament directe dels abats del monestir, retirant aquest dret als monjos, que ho havien fet fins aleshores.

Roma nomena els nous abats

El primer abat proveït directament des de Roma fou Bernat Tereni (1385-1394). Fins aquell moment, Sant Cugat havia estat escenari de Corts i

els seus abats havien participat asíduament a concilis i altres reunions d'alt estat, a partir d'ara aquestes es multiplicaren. Els abats es prodigaren assistint a les Corts generals del regne, en les quals participaven activament.

L'abat Moncorb (1411-1415) fins i tot fou present al Compromís de Casp, que donà la corona catalano-aragonesa a Ferran d'Antequera (Ferran el Catòlic).

L'últim abat dedicat completament al

Clau de volta del tercer tram de la nau central. Representació del degollament de Sant Cugat (foto: O. Clavell).

monestir de Sant Cugat fou Antoni d'Alemanya (1461-1471). A partir d'aquest abadiat, els dirigents del monestir ho serien per «encomienda», és a dir, se'ls donava l'abadia de Sant Cugat com un càrrec més (ja eren persones amb càrrecs eclesiàstics importants) i la seva absència de l'abadia provocà un cert declivi en el dinamisme de la vida monacal.

Gemma Foj

Bibliografia:

El monestir de Sant Cugat del Vallès, Jordi Ambrós i Monsonís.

Sant Cugat del Vallès, su descripción y su historia, J. Peray.

El monestir de Sant Cugat en el segle X, Xavier Bou.

Formes i fons al monestir de Sant Cugat del Vallès, R. Bofill.

Regla de San Benito, Cassià M. Just.

El rosetó de Sant Cugat, J. Auladell.

Els hi desitja Bones Festes

FUERZAS ELECTRICAS DE CATALUÑA, S.A.
Francesc Moragas, 56
SANT CUGAT DEL VALLÈS

Tel. 674 00 68

La Guerra Civil a Sant Cugat (5)

Aquest article sobre la Guerra Civil a Sant Cugat vol posar en relleu el caràcter localista i contradictori dels processos oberts arran dels fets del 19 de juliol del 1936 a Catalunya. Basant-nos en la importància que la història oral té per a una visió global dels esdeveniments, incloem com a testimoni viu i directe una entrevista a Joan Buscallà i Grau.

El component localista de la Guerra Civil a Sant Cugat em dóna peu a reafirmar l'extraordinària importància de la història local com a font de comprensió dels grans esdeveniments de la història general. Sense una anàlisi a nivell local, els grans temes de la Història general poden quedar com «castells a l'aire». Dit d'una altra manera: els manifestos tant polítics com institucionals, així com també les lleis i decrets no ens diuen res si no investiguem com es duïen a terme i quin grau d'implantació social tenien. Aquest context pren una rellevància excepcional en el període de què ara tractem, ja que la Guerra Civil va eixamplar el buit que de per si existeix entre unes declaracions d'intencions i la pràctica de la vida quotidiana. És a través d'aquesta reflexió que podem donar a les investigacions dels esdeveniments locals la categoria d'«Història» en el sentit d'interrelació amb els fenòmens socials de l'època estudiada.

La història oral

Vull referir-me en un altre terme a la vital importància de la història oral. En els mitjans acadèmics s'ha discutit molt la validesa metodològica dels testimonis orals. Se'ls ha acusat de «subjectius», però no ho són també les fonts escrites? Això permet traçar una evolució de les mentalitats que podria donar llum sobre els canvis que en d'altres processos històrics han sofert els processos

ideològics. El que sí que és inqüestionable és que aquest plantejament dóna molt més de si que una mera descripció dels fets. També en el camp de la història oral, la Guerra Civil pren una importància vital. Penso que tan sols a través de les actituds personals es poden explicar certs episodis d'aquesta guerra com ara la defensa aferrissada d'uns postulats que s'escapen de l'enquadrament sota una ideologia determinada. És des d'aquests supòsits que llenço la idea que la futura secció local de l'Arxiu Nacional que instal·laran al terme de Sant Cugat prevegi un departament d'història oral en el qual es puguin arxivar els testimonis d'aquestes fonts històriques vives d'un passat que encara s'ha d'escriure.

Els joves durant la guerra

En el decurs de l'entrevista que ve a continuació, vull posar de manifest un altre vessant que considero important i al qual la història pot aportar molt. Tenim tendència a concebre l'estat de les coses actual com a preexistent i inevitable. Per exemple, la manca d'organitzacions juvenils a Sant Cugat en les darreres dècades ens portava al convenciment que Sant Cugat sempre havia estat un poble avorrit. Les línies que segueixen desmenteixen aquesta afirmació. Aquest aspecte també és un punt que vull remarcar i donar-vos a entendre que la història no és quelcom mort i passat, sinó que és una font important de coneixement del present i

de disseny de futur.

Un exemple

El personatge protagonista de l'entrevista és en Joan Buscallà i Grau, home prou conegut a Sant Cugat, tant als ambients pagesos com en els culturals, ja que no hi ha pràcticament cap acte social d'àmplia tradició on no hagi estat present. La Guerra Civil li va marcar el trànsit de l'adolescència a la joventut, i el seu testimoni és prou interessant tant per conèixer l'ambient juvenil de l'època com per fer palès un fet que a vegades se'ns escapa: en una conjuntura de guerra i de mobilització general, molts adolescents es van haver de fer càrrec dels negocis i de les economies familiars. Aquest personatge mai no ha deixat de lluitar per un vell somni que avui sembla cada vegada més imperiós per pur sentit de supervivència: la constitució d'un museu rural en un indret que avui és molt de moda i del qual potser algun dia podrem parlar extensament en aquesta secció, el Celler Cooperatiu. Veurem també com a través del seu testimoni i del de la seva família es pot reconstruir, encara que a grans trets, l'estructura agrària anterior a la guerra i les seves modificacions durant el conflicte.

He de fer constar que, malgrat que el relat d'en Joan Buscallà es realitza sobre el paper com si contestés a uns quants blocs de preguntes, aquest és fruit d'unes tres entrevistes fetes d'una manera semiimprovisada sobre un tema

clau: l'evolució de la vida quotidiana d'un adolescent en el marc canviant i insegur d'una determinada estructura agrària durant la Guerra Civil.

Vull remarcar que les apreciacions fetes en aquest article tan sols pretenen ser un marc de referència. Algunes afirmacions necessiten una anàlisi més profunda. Concretament, jo inicio immediatament una investigació en profunditat de la col·lectivització agrària, de què es parla més avall, sobre la qual agrairia qualsevol dada tan directa com indirecta que em pogués proporcionar.

políticament independent i molt sovint els seus membres ho eren també de la Federació de Joves Cristians, els quals eren coneguts com els «fajosistes». També hi havia un centre de ballet clàssic conegut com les montserratinas,

Els pares de Joan Buscallà (esquerra) a l'hort de Cal Buscallà l'any 1938. A les cases només hi quedaven els més petits i els més grans. Al centre, familiar vingut de Barcelona fugint dels bombardeigs.

—Quan va esclatar la guerra, tu tenies 13 anys. Fins aleshores, quines possibilitats d'esbarjo hi havia a Sant Cugat per als adolescents i el jovent?

—Durant els primers anys trenta, qualsevol nen podia escollir entre diferents opcions d'esbarjo. Les dues principals entitats lúdiques eren la Federació de Joves Cristians, catòlica i lligada a la parròquia, i l'Institut de Cultura Infantil, situat a l'antic taller metal·lúrgic de la família Marlet i que havia estat abans seu social de la Unió Santcugatenc. Aquesta última entitat va ser promoguda ja abans de la República per en Joan Berenguer i Dansà. El president n'era Joaquim Bozzo i el tresorer en Miquel Buscallà, el meu pare. En un principi, es constituïa només de nois, però ben aviat, de la mà de Josepa Martí, va comptar amb una secció femenina. Aquest institut tenia un camp d'esports que era situat al costat de les runes d'un antic convent, prop del que ara és el mercat nou. Tenia dos equips de futbol, un de bàsquet i diferents seccions culturals, entre elles un grup de teatre, dos grups de bastoners i un esbart portat per en Miquel Farrés. Aquesta entitat era

situat al carrer Santa Maria i dirigit per la popular senyora «Balina», que també ensenyava música als infants.

A més a més, també hi podríem comptar algun grup lligat a algun partit polític o sindicat que organitzava activitats per al jovent, com per exemple el POUM.

No hi va haver mai cap tipus de fricció entre els diferents grups, llevat de la rivalitat esportiva o la competència per desenvolupar millor les activitats

El cor de l'Institut a principi dels anys 30. Joan Buscallà és el tercer, començant per l'esquerra, de la fila de baix.

culturals.

—Què va significar la guerra per a aquests grups i quines van ser les activitats a què es dedicava el jovent?

—La guerra, aquí a Sant Cugat, va ser un fet totalment inesperat, com ho

demostra que el mateix 19 de juliol al matí, que era diumenge, els de l'Institut havíem d'anar a Barcelona a participar a la inauguració de les anomenades Olimpíades Populares, en les quals havíem de representar el ball de

bastons. A aquest efecte, ja ens trobàvem reunits, amb els vestits, quan ens varen dir que hi havia trets a Barcelona i que era millor no anar-hi. Vàrem anar cap a casa i després, a la tarda, anant a jugar amb algun company, ja vàrem veure els primers moviments de milicians per la carretera de Cerdanyola. A partir d'aquell moment, es varen desfer tots els grups esmentats i l'única preocupació va ser la seguretat tant física com econòmica. Els «fajosistes» es varen desfer per por dels anticlericals i l'Institut també, a

causa de la por davant la incertesa i la creença que allò no havia de durar gaire. A més, en aquell moment, l'Institut era en procés d'obres de reforma i es devien diners, de manera que es va donar l'anècdota que homes armats varen venir a casa a buscar els diners de l'entitat. Només se'ls podia donar els deutes.

Conforme avançava la guerra i augmentaven les mobilitzacions, el

poble es va anar buidant de joves majors de disset anys i vàrem quedar els adolescents, que ens les apanyàvem com podíem jugant a pilota i a d'altres jocs. Alguns d'aquells companys va acabar formant l'any 39, després de la guerra, el grup que es va conèixer com la Penya Regalèssia. El que sí que recordo és que a vegades anàvem al cine del parc situat al monestir, on ara es fan els aplecs de sardanes i que abans de la guerra era una terrassa amb cadires, on es podia gaudir d'un refresc que venien en un quiosc situat en una de

les torres. Aquest indret era controlat aleshores per la CNT-AIT i abans havia estat zona de reunió de les dretes del poble, com la Unió ho era de les esquerres. Recordo que a vegades vèiem l'evolució dels avions que

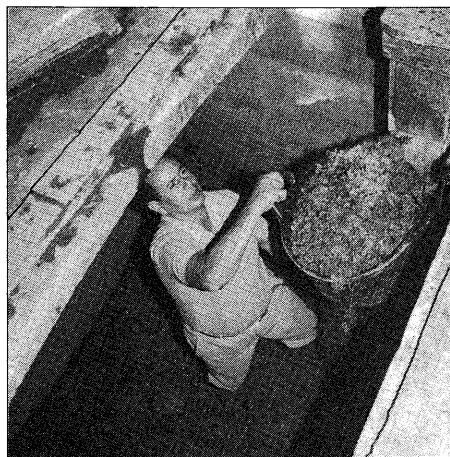
anaven a bombardejar Barcelona i també recordo l'anècdota que els milicians, que sempre eren presents, es varen posar en estat d'alerta en veure llums per la part dels horts de l'altra banda de la riera i es varen pensar que feien senyals als avions. Hi varen anar corrents i va resultar que eren unes persones que buscaven cargols.

Jo poques coses feia més, però la meua dona Teresa, que encara no coneixia, m'explica que anaven a la Unió a veure sarsueles que diferents grups d'artistes de fora venien a representar. Diu que una nit que es varen apagar els llums varen continuar la representació amb els fars d'unes motos. Tant ella com les seves amigues s'ho passaven d'allò més bé anant a veure tot el que significava moviment en el poble com les evolucions dels soldats en el camp d'instrucció situat al Golf. Aleshores en algunes cases es vivien situacions insòlites ja que ens feien acomodar diferents persones. Jo mateix tenia a casa dos soldats. A casa de la meua dona, els varen dir que els portarien gent i per evitar-ho varen acomodar-hi coneguts de Barcelona que passaven gana en aquella època. No obstant això, els varen fer acollir tres militars. La casa es va convertir en quelcom d'allò més divertit, fins al punt de quedar moixos quan després de l'arribada dels nacionals la casa es va buidar. De totes maneres, no tot era divertit, ja que una vegada va arribar un soldat que havia desertat i els va fer molta por que el descobrissin els altres, i també ens va fer pena que un dels soldats, potser era sergent, anés a rendir-se a la fi de la guerra i no en vàrem saber mai més res. Al poble ningú no s'atrevia a celebrar els Nadals, encara que la meua dona recorda com una vegada l'Ajuntament va fer una festa que era una paròdia dels Reis amb regals per als infants. Recorda també que les joguines més maques eren per als fills de les persones lligades al poder local.

—*En un altre ordre de coses. La teua família era propietària d'algunes terres a Sant Cugat i les treballàveu vosaltres mateixos. Aquesta era una situació general a Sant Cugat?*

—Es podria considerar que l'estructura agrària de Sant Cugat en aquella època era mixta, és a dir, hi havia petits i mitjans propietaris, coexistint amb

parcers i arrendataris, i també alguns petits propietaris tenien contractes de parceria, encara que com a d'altres indrets bàsicament vitivinícoles, hi predominava el sistema de parceria, que era hereu directe de l'antic contracte de Rabassa Morta, caiguda en desús després

Joan Buscallà trepitjant el raïm, l'any 1974, a casa seva

de la plaga de la fil·loxera al final de segle passat i substituïda per un contracte de parceria que era a curt termini i que hauria d'estar sempre en el centre dels conflictes agraris arreu de Catalunya, i Sant Cugat no n'era una excepció. Aquest problema no va ser mai ben resolt i, quan es va intentar de resoldre l'any 34, fou un dels motius de l'aixecament militar d'Octubre i també va jugar durant tot el període anterior a la guerra.

—*La guerra va comportar algun tipus de canvi per a aquesta situació?*

—Sí, evidentment, encara que no per a nosaltres, que vàrem poder continuar les vendes de vi, encara que amb les naturals reserves del període de guerra. Pel que fa als parcers, varen continuar en els seus llocs i van quedar com a amos virtuals davant la fugida dels propietaris. La novetat més clara va ser una col·lectivització creada per la CNT que va ocupar els cellers de Can Fatjó i també terres abandonades amb la intenció de treballar-les. Poc sé d'aquesta qüestió, però crec que si la guerra hagués durat uns dies més haurien anat a la ruïna, ja que tan sols varen anar venent tot el que havien agafat inicialment. El lloc de venda, el tenien on fins ara hi havia la fàbrica de gel. Els parcers havien constituït el «Sindicat»,

que tenia seu al monestir, fet que penso que va ajudar a conservar-lo. El Celler Cooperatiu obria irregularment per falta d'energia elèctrica i vàrem haver d'anar a fer el vi a les instal·lacions d'un particular. Durant les primeres setmanes de la guerra, ens varen obligar a presentar-nos a la plaça del monestir amb els nostres productes per tal de portar-los a vendre a Barcelona. Ens varen fer pagar el transport, que es va col·lectivitzar immediatament —com d'altres branques dels serveis, perruquers, paletes, etc.— i anàvem en caravana, ja que teníem por que ens assaltessin. Em va impressionar molt un dia que vàrem trobar morts al camí el rector de Vallldoreix i en Pere San. Poc després es va normalitzar la situació i vàrem poder continuar tant amb la producció com amb els circuits comercials de sempre: Gràcia, Sarrià, Barceloneta. Tan sols havíem de passar controls que amb contradicció amb els primers moments en què ens feien dur menjar a Barcelona, després no ens ho permetien i havíem de portar el corresponent permís de l'Ajuntament per anar a vendre vi fora del municipi. No obstant això, aconseguíem treure menjar amagat en llocs inversemblants del carro o de la cavalcadura, ja que alguns de nosaltres teníem coneguts a Barcelona que passaven gana i havíem d'ajudar-los. Més tard vàrem deixar de repartir vi a Barcelona a causa dels bombardeigs, coincidint que a més a més s'havia començat a generalitzar la mobilització a files. El poble es va quedar sense braços per treballar, les dones, els adolescents i els vells vàrem quedar a càrrec de l'economia familiar i la producció es va situar al pur nivell de subsistència. A partir d'aquell moment, es va començar a notar la falta d'aliments, encara que a pagès es va notar menys, perquè podíem cultivar el necessari. Fins i tot podíem menjar peix, ja que les peixateres de la Barceloneta venien a Sant Cugat a intercanviar els seus productes per verdures i carn. A Sant Cugat pràcticament ningú no volia cobrar en diners. Fins i tot el servei funerari funcionava pel sistema d'intercanvi. El diner no tenia valor.

—*Moltes gràcies, Joan, espero que el teu testimoni ens ajudi a conèixer una mica més la història de la nostra ciutat.*

Joan Troyano

Collserola: el nostre pulmó

- FRANCISCO RICO: UN «ACADÉMICO» DE SANT CUGAT
- I SETMANA DE L'ESBART

La Guerra Civil a Sant Cugat (i 6)

Aquest darrer article dedicat a la Guerra Civil a Sant Cugat fa una valoració de l'actuació de l'Ajuntament durant aquest període. El buit de poder en què quedà la zona republicana després del fracàs de la insurrecció militar del 19 de juliol del 1936 a Catalunya col·loca en primer terme les organitzacions locals, que adopten estructures i estratègies diferents segons les localitats.

Aquesta valoració es basa en les meves investigacions sobre les actes de l'Ajuntament, la correspondència rebuda i enviada i els bans i edictes emesos durant aquest període. També han estat molt valuoses les entrevistes realitzades amb els protagonistes d'aquells fets. Vull indicar també que aquest treball és una aproxima-

Eren persones emprenedores i acostumades a una vida dura que no dubtaven a defensar els seus ideals anteposant moltes vegades el bé el poble al seu propi.

ció, ja que el tema tractat és força complex i hi ha molts aspectes en què espero aprofundir en futures investigacions. Val a dir també que aquesta valoració no abasta totes les accions de l'Ajuntament durant la Guerra, perquè aquestes són moltíssimes i abracen la totalitat dels aspectes de la vida de la vila. He preferit tractar del que es refereix a estratègies globals i deixar per a una altra oportunitat les estratègies i mesures específiques.

Les meves investigacions em porten a establir que el que va succeir a Sant Cugat és que uns homes determinats, des de l'Ajuntament, van intentar acomplir dues funcions bàsiques: d'una banda, aturar el que consideraven pretensions de violència revolucionària de la CNT i, de l'altra, portar a terme el seu programa de reformes profundes de

l'estructura del poble. Si en el primer objectiu van tenir èxit, no va succeir el mateix en el segon, a mesura que a partir de mitjan 1937 les estructures locals anaven perdent protagonisme en benefici dels poders centralitzats.

Aquests homes que se situen «entre la reforma i la revolució» actuen des del Centre Republicà Federal (adscrit a Esquerra Republicana de Catalunya), l'Acció Catalana Republicana i el sindicat Unió de Rabassaires. Són persones emprenedores i acostumades a una vida dura que no dubten a defensar els seus ideals anteposant moltes vegades el bé del poder al seu propi, encara que no comptessin amb els recursos necessaris.

És interessant conèixer la trajectòria d'un d'aquests homes republicans d'esquerra i un dels dos consellers que encara queden en peu d'aquells anys: en Joan Andreu Canyelles, conseller en cap de la Comissió d'Agricultura fins al mes de juny de l'any 1937. Nascut a Sant Cugat el 1908, fill d'una família d'emigrants d'Albinyana, treballadors del bosc a la recerca d'una feina que ja no podien exercir a casa seva, passa una infantesa plena de deficiències i als nou anys, mitjançant un acord amb uns coneguts de la família, comença a treballar a Barberà del Vallès en uns molins dedicats a la confecció de cartró. Aquí passa 6 anys en el decurs dels quals veu la seva mare tan sols cada quinze dies. El seu retorn va ser degut a un càstig del patró per haver fet una «gamberrada». A més a més, a Sant Cugat la seva família l'espe-

rava per fer d'agricultor. De caràcter inquiet, prefereix entrar a treballar a la «Pelleria» com a ajudant de perxa, al mateix temps que entra d'aprenent de barber a cal «Figues». La feina a la pelleria era prou dura en el sentit que en els mesos que no els necessitaven els despatxaven i quedaven sense cobertura. Més endavant, la secció de tints es

A Sant Cugat, la CNT, encara que minoritària, estava molt influenciada per la FAI, que es va fer forta a Cerdanyola i propugnava la violència envers els oponents.

trasllada a Sabadell, però com que no li paguen el transport plega i als 20 anys entra a fer de paleta amb en Jaume Pahissa. Treballa durant dos anys principalment a les obres que la urbanitzadora Borràs feia a Valldoreix. També fa de barber a cal Llongueres. Després de fer el servei militar a Intendència a Barcelona, retorna a Sant Cugat, es casa i passa a treballar al bosc i a l'agricultura, ja que els seus germans grans eren parcers.

L'any 1931 comença la seva presa de consciència política arran dels esdeveniments que tenen lloc a Catalunya per afavorir la reforma agrària; es forma la Unió de Rabassaires de Sant Cugat i es compleixen les ordres de la Generalitat que assenyalen la rebaixa en el lliurament de les parts als amos. La seva

militància es fa més forta quan, després de la victòria de la dreta el novembre del 1933, es fan pagar els deutes als amos fins i tot contra llibretes d'estalvi. No és fins al febrer del 1936, quan les esquerres guanyen les eleccions, que s'adona del perill que comportava la progressiva radicalització social que s'anava produint.

És per això que quan s'inicia la insurrecció militar del juliol del 1936 i tement l'esclat de violència, es llença conjuntament amb altres persones a intentar aturar primerament la violència de la reacció davant la insurrecció i més tard les àrees socials que no estiguessin d'acord amb les seves idees de progrés.

Tenim poques referències escrites del que va succeir a Sant Cugat entre el 19 de juliol i el 14 d'octubre, en què el jutge municipal dóna possessió al nou Ajuntament d'acord amb el decret de la Generalitat del 27 de setembre. Com passa arreu de Catalunya, la lluita per la república pren la forma de creació de comitès de milícies antifeixistes que pretenen sotmetre a control els moviments revolucionaris espontanis i ràpidament acaparats per la CNT. A Sant Cugat, la CNT, encara que minoritària, és fortament influenciada en aquest moment per les directrius del sector de la

FAI, que es va fer forta a Cerdanyola, i propugnant la violència envers els seus oponents. La ràpida actuació de la resta de forces de la vila va poder equilibrar des dels primers moments aquests tipus d'actuacions.

Fins a mitjan 1937, les actuacions municipals són un estira i afliuixa per aconseguir rebaixar els pressupostos revolucionaris de la CNT.

En el pla d'organització del treball, unes vegades de manera espontània i d'altres organitzades des de UGT i CNT o Unió de Rabassaires, es formen les anomenades col·lectivitats del treball. A Sant Cugat n'apareixen de tot tipus: camperols, llenyataires, fusters, ebanistes, barbers, paletes, pintors, guixaires, rajolaires, forners, transportistes. Queda fora d'aquest esquema una part important de la població: petits i mitjans propietaris i parcers. Sota aquest model d'organització hi ha un desig de canviar les estructures tradicionals tant del treball com de la producció, per posar-los

sota organització sindical.

Aquest model té dos mals fonamentals: d'una banda, el fet de trobar-se enmig d'una situació de guerra i progressiva manca de matèries primeres i de demanda i, de l'altra, constituir una forma de treball sense cap tradició al poble. Això va fer que algunes persones s'aprofitessin de la situació en benefici propi i que d'altres no respectessin les regles de la col·lectivitat. Aquestes col·lectivitats entren també en el joc d'equilibris present als comitès.

El 14 d'octubre i d'acord amb una ordre de la Generalitat del 27 de setembre del 1936, que pretén traslladar als municipis la correlació de forces de la Generalitat, es dóna possessió als 22 consellers del nou Ajuntament, designats per partits polítics i sindicats de la vila. El Centre Reuplicà Federal nomena 6 consellers, el Sindicat d'Arts i Oficis (CNT) 6, Acció Catalana Republicana 2, la Unió de Rabassaires 2, el PSUC 4 i el POUM 2. Això no és més que l'intent d'institucionalització i major control dels comitès, els quals desapareixen. Un home clau en aquest moment és en Magí Bartalot i Auladell del Centre Republicà Federal, que és elegit president per unanimitat. Immediatament es pren la primera mesura contra les pretensions

Procediments
President: Mateu Bortés d' A. R. C.
Vocals: - Tomàs Puigard del P. I. M. C.
" - Francesc Aguirre de la C. N. T.
Consejería
President: - Josep Ferrer de la C. N. T.
Vocals: - Aluís Gascó del P. I. M. C.
" - Ramon Batet d' A. R. C.
Obres Públiques i Treball
President: - Antoni Bussó del P. I. M. C.
Vocals: - Joan Puig Pla del P. I. M. C.
" - Manuel Capel de la C. N. T.
Comunicació i Difusió
President: - Ramon Gascó Botacho del P. I. M. C.
Vocals: - Pere Puig Pla de la C. N. T.
" - Bonaventura Caranvan d' A. R. C.
Correcció
President: - Joan Borda banyelles de U. R.
Vocals: - Antoni Vilari d' A. R. C.
Servici Públic
Vocal: - Antoni Canas de la C. N. T.
President: - Roderic Beca de la C. N. T.
Vocal: - Pere Bussó d' A. R. C.
" - Jaume Gran Pons de U. R.
Sanitat i Assistència Social
President: - Antoni Vilari del P. I. M. C.
Vocal: - Joan Borda d' A. R. C.
Cultura
President: - Ramon Batet Ferrer d' A. R. C.
Vocal: - Francesc Batet d' A. R. C.
" - Ramon Batet d' A. R. C.

COL·LECTIVITAT DE BARBERS DE PINS DEL VALLÈS.

Contestant la vostra comunicació de data 30 d'octubre proposada, m'és gràt comunicar-vos que aquesta Col·lectivitat ha acordat acce-
dir a la vostra sol·licitud de prestar gratuïtament els serveis del nostre ram als infants de Madrid recollits en aquesta vila, sempre que vinguin a fer-se'ls del dilluns al dijous, inclusivament de cada setmana i que portin un justificat d'aquella Alcaldia.

Salut i llibertat.

Pins del Vallès, 4 de novembre del 1936.

Per la Col·lectivitat,

[Signatura]
1936

Al company Alcalde d'aquesta vila.

A l'esquerra, composició de les comissions a l'Ajuntament del 14-X-1936. A la dreta, oferiment de la col·lectivitat de barbers a l'Ajuntament de Pins del Vallès.

de la CNT que les comissions es repartissin entre les organitzacions, és a dir, l'aprovació de la constitució de comissions com a multipartidistes. A la il·lustració podeu veure les comissions que s'anomenen i els components de cadascuna.

Fins a mitjan 1937 les actuacions municipals són un estira i aflixa per aconseguir rebaixar els pressupostos revolucionaris de la CNT. Una bona mostra d'això és l'estratègia seguida per aturar els propòsits de la CNT de collectivitzar totalment la propietat agrària i urbana del municipi. Els republicans d'esquerra sempre presentaran l'arma de la municipalització i així aniran guanyant temps fins que la Generalitat tregui el juny del 1936 la llei de constitució de les juntes municipals agràries, que pretén posar la propietat no sota control del municipi, sinó de la Generalitat. Aquest fet provocarà tensions entre els republicans d'esquerra, ja que entre ells hi havia qui defensava més que altres el projecte de municipalització.

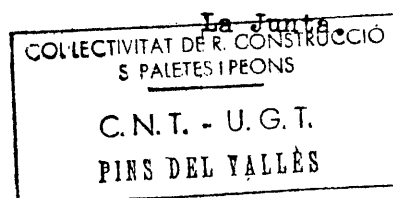
Això provocarà la dimissió del conseller en cap d'Agricultura amb caràcter irrevocable. Fins i tot en Joan Andreu Canyelles havia donat suport des de l'Ajuntament a la petita col·lectivitat d'agricultors durant 13 setmanes, període durant el qual els treballadors col·lectivitzats de la terra cobraven un sou del municipi. Una altra mesura va consistir en la divisió de la comissió d'Economia, dominada per la CNT en Economia i Finances, i aquesta va passar a estra sota el control del Centre Republicà Federal.

Aquests republicans d'esquerra tindran durant tot el seu període de preponderància municipal el gran projecte de dotar la vila d'aigua potable i de regadiu intensiu mitjançant la posada en producció de la Mina Berta, antigues mines de plom abandonades l'any 1921 i recentment inundades d'aigua. Fins i tot una comissió va anar a visitar a Alcanar una explotació similar per prendre nota de les accions realitzades pel seu Ajuntament. Una altra acció destacada fou la utilització del bosc per equilibrar els desajustos produïts per l'atur creixent a causa de l'avanç i la devastació de la guerra. També varen dedicar esforços a donar feina a les col·lectivitats i van establir torns de treball als diferents

Pins del Vallés 24 de Septiembre del 1937

La Col·lectiva de paletas i peóns denvoca a tots els seus associats per avui divendres dia 24 en el local social de la C. N. T., a las nou de la nit de primera convocatoria i a las nou i mitja de segona a fi de poguer continuar la Asamblea que començada hia fou interrompuda per una forza major.

Per la Col·lectiva de paletas i peóns

Com aquesta, totes les àrees de serveis quedaren collectivitzades durant la Guerra Civil.

rams i serveis.

Posteriorment, a principi de l'any 1938, quan arreu de Catalunya i de l'Estat va guanyant forma la idea del PCE i del PSUC d'establir una fèrria centralització de les activitats, aquests republicans d'esquerra es retiraran dels llocs clau de l'Ajuntament per poder defensar l'auto-

Amb les col·lectivitzacions hi ha un desig de canviar les estructures tradicionals tant del treball com de la producció, per posar-los sota organització sindical.

nomia municipal que ells, de vegades amb encert i de vegades erròniament, sempre havien sostingut.

La CNT, la incidència de la qual en la vida política ja era molt minvada, tan sols aconseguirà l'alcaldia amb el suport dels representants del PSUC, autèntics homes forts ja fins al final de la guerra.

Vull acabar aquest escrit remarcant que la tasca d'aquells republicans d'esquerra va ser pràcticament desconeguda pels contemporanis de la vila, molt

preocupats de manera individual per tirar endavant. Vull creure que és per això que quan, acabada la guerra, alguns d'aquells, en un excés d'ingenuïtat i de confiança d'haver fet el que creien correcte, van rebre moltes vegades el maltractament dels seus veïns de localitat, van ser denunciats i van passar moltes penalitats fins que, al cap d'uns anys, van poder refer les seves vides i oblidar aquells moments d'esperança i desencís.

Per a una introducció ràpida a la problemàtica de la Guerra Civil a Catalunya, recomano vivament la lectura del petit llibret de l'historiador de Catalunya Pierre Vilar titulat La Guerra Civil Espanyola, publicat per l'editorial Crítica a Barcelona l'any 1988.

Joan Troyano

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

RSC

Gràcies

per sintonitzar-nos!

1 ANY AL TEU COSTAT

RÀDIO
SANT CUGAT

F.M. 91.5